

**T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu**

ARAŞTIRMA VE İNCELEME RAPORU

RAPORUN KONUSU

Sekizinci Cumhurbaşkanı Merhum Turgut ÖZAL'ın vefatı ile ilgili olarak yaşanan süreç içerisinde gerek Cumhurbaşkanlığı Yerleşkesinde gerekse Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yürütülen sağlık hizmetlerine dair iş ve işlemler ile olayın oluş şekli ve ölüm sebebine ilişkin olarak kamuoyuna yansıyan diğer iddiaların araştırılması ve incelenmesi.

Aynı konu ile ilgili olarak Savcılıkça yürütülmekte olan hazırlık soruşturmasının gizliliği ve diğer hususlar nedeniyle internet sayfamızda Rapora sınırlı olarak yer verilmiştir.

Tarihi : 04 / 06 / 2012

Sayısı : 2012 / 2

Eki :-

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR	II
GİRİŞ	3
ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BİLGİLER	3
I- ÇALIŞMANIN KONUSU VE DAYANAĞI	3
II- ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	3
BİRİNCİ BÖLÜM	20
TURGUT ÖZAL'IN ÖLÜMÜNE YÖNELİK İLERİ SÜRÜLEN İDDİALAR HAKKINDA YAPILAN İNCELEMELER	20
I - SEKİZİNCİ CUMHURBAŞKANI MERHUM TURGUT ÖZAL 'A İLİŞKİN BİLGİLER	26
II- CUMHURBAŞKANLIĞI ÇANKAYA YERLEŞKESİNİN (KÖŞK) İŞLEYİŞİNE İLİŞKİN BİLGİLER	29
III- KÖŞK'TEKİ SÜRECE İLİŞKİN İDDİALAR.....	64
IV- HACETTEPE HASTANESİNDEKİ SÜRECE İLİŞKİN İDDİALAR.....	241
V- ZEHİRLENMEYE İLİŞKİN İDDİALAR	347
VI- MERHUM TURGUT ÖZAL'IN ÖLÜMÜ İLE İLGİLİ HUSUSLARIN YETERİNCE ARAŞTIRILMADIĞINA İLİŞKİN İDDİALAR.....	391
İKİNCİ BÖLÜM	409
ÖLÜM SEBEBİNİN TESPİTİNE YÖNELİK YAPILAN İNCELEMELER	409
I- TIBBİ UZMANLAR HEYETİ İNCELEME RAPORU	409
II- ÖLÜM SEBEBİNE İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER.....	446
III- OTOPSİ İHTİYACININ BELİRLENMESİNE YÖNELİK TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	469
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	480
GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	480
SONUÇ	584

SONUÇ

Sekizinci Cumhurbaşkanı Sayın Turgut ÖZAL'ın ölümüne ilişkin olarak, aile fertleri, yakınları ve diğer kişiler tarafından çeşitli iddialar gündeme getirilmiştir. Sözkonusu iddiaların kamuoyunda uzun zamandır tartışılmasına rağmen, konu ile ilgili olarak tüm iddiaları kapsayacak nitelikte bugüne kadar herhangi bir idari araştırma/inceleme/soruşturma yapılmamıştır.

Özellikle 2010 yılında aile fertleri tarafından iddiaların tekrar yoğun bir şekilde yazılı ve görsel medyada gündeme getirilmesi ile birlikte, konu hakkında hem Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı hem de Cumhurbaşkanımızın talimatı üzerine Kurulumuz tarafından soruşturma/inceleme başlatılmıştır. Kurulumuzca yapılan çalışmada merhum Turgut Özal'ın ölümü ile ilgili olarak dile getirilen iddialardan; ağırlıklı, idari iş ve işlemlerle ilgili olanların araştırılması ve incelenmesi üzerinde durulmuştur.

Bu kapsamda, Merhum Turgut ÖZAL'ın rahatsızlanması ve ölümü sürecinde, gerek Köşk yerleşkesinde gerekse Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yürütülen sağlık hizmetleriyle ilgili iş ve işlemlerin mevzuata ve bilimsel esaslara uygun olarak yerine getirilip getirilmediğinin ve ölüm sebebine ışık tutabilecek hususların tespitine çalışılmıştır. Ayrıca, ölümün oluş şekli ve sebebiyle ilgili tartışmaların araştırılması yanında, kamuoyunda çeşitli defalar dile getirilen merhum Turgut Özal'ın öldürüldüğüne ilişkin iddiaların somut ve güvenilir delillere dayanıp dayanmadığı hususu da incelenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Yüce Katının talimatları uyarınca yürütülen çalışmada;

- Öncelikle aile üyelerinin bilgisine başvurulmuş, daha sonra konuyla ilgili bilgisi olan kişiler tespit edilerek beyanları alınmış,

- Merhum Cumhurbaşkanının ölüm günü yaşanan sürece ilişkin kayıtların ve sonrasında vefatının tartışıldığı ve çeşitli iddiaların yer aldığı yazılı ve görsel medya ile dergi ve kitaplar taranarak kamuoyuna yansıyan iddiaların tespitine çalışılmış,

- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden Merhum Cumhurbaşkanının vefatına ilişkin Köşk'ün arşivinde mevcut belgeler temin edilmiş,

- Merhum Cumhurbaşkanının vefatı ile ilgili bilgi ve belgeleri temin etmek ve konuyla ilgili bugüne kadar herhangi bir araştırma/inceleme/soruşturma yapıp yapılmadığını tespit etmek için ilgili kurumlardan yazı ile bilgi istenmiş,

- Köşk'te sağlık hizmetlerinin organizasyonu ile bu hizmetlerin nasıl ve kimler tarafından yerine getirildiği hususu tespit edilmiş, Merhum Turgut ÖZAL'a sunulan sağlık hizmetleri ve vefatından sonra yapılan işlemlerin değerlendirilebilmesi için önceki Cumhurbaşkanlarına ait bu yöndeki belgeler üzerinde çalışma yürütülmüş,

- Merhum Turgut ÖZAL'ın vefatından önceki sağlık durumunun bilinmesinin ölüm sebebini izahta faydalı olabileceği düşüncesiyle Türkiye'deki ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki geçmiş sağlık bilgi ve belgeleri ile vefatında Hacettepe Üniversitesi Hastanesince düzenlenen hasta dosyası temin edilmiş,

toplanan bilgi ve belgeler ile ifadeler işbu raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın vefatından önceki sağlık durumunun belirlenmesi, bu durumun vefatına etkisi, vefatı sırasında uygulanan tıbbi müdahalenin etkinliğinin/yerindeliliğinin irdelenmesi, kayıtlarda gösterilen ölüm sebebini değerlendirilmesi, eldeki bulgular ışığında başkaca bir ölüm sebebi ihtimalinin araştırılması ile ölümün doğal bir ölüm olup olmadığının tespiti amacıyla, kardiyoloji, kalp damar cerrahisi, anesteziyoloji ve reanimasyon, üroloji, iç hastalıkları (nefroloji- gastroenteroloji), tıbbi farmakoloji, biyokimya ve adli tıp uzmanlarından oluşan on iki kişilik **Tıbbi Uzmanlar Heyeti** oluşturulmuştur.

Yürütülen çalışma sırasında; özellikle merhum Turgut Özal'ın rahatsızlanma anı, hastaneye götürülmesi süreci ve hastanede yapılan işlemlerin berraklaştırılması ile öldürüldüğüne dair çeşitli iddiaların araştırılması hususlarında karşılaşılan güçlükler/kısıtlar aşağıda gösterilmiştir.

- Ölüm günü olan 17 Nisan 1993 tarihinden çalışmanın yapıldığı tarihe kadar 19 yıl gibi uzun bir sürenin geçmiş olması nedeniyle, bilgisine başvuru yapılan kişilerin olayları tam olarak hatırlamakta güçlük çektikleri görülmüştür.

- Bilgilerine başvuru yapılan ve beyanları tespit edilen kişilerin kendilerine ve bir başkasına sorumluluk gelebileceği endişesinden hareketle bazı bilgileri "hatırla(ya)mıyorum" gerekçesiyle paylaşmaktan imtina ettikleri müşahade edilmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının vefatıyla ilgili iddiaların muhtelif zamanlarda -özellikle son yıllarda- yazılı ve görsel medya aracılığıyla gündeme ge(tiri)lmiş ve kamuoyunda tartışılmış olması nedeniyle, bir kısım beyan sahibinin yaşadığı olayları bu tartışmaların etkisinde kalarak edindiği bilgilere göre yorumladığı ve yönlendirmeye çalıştığı görülmüştür.

- Alınan beyanlar arasında bazı çelişkiler ve/veya hayatın olağan akışına aykırı hususlar tespit edilmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği 17 Nisan 1993 tarihinin öncesinde ve sonrasında yaşanan sürece tanıklık eden bazı kişilerin (dönemin Genel Sekreteri Em. Org. Kemal Yamak, Ankara Valisi Erdoğan Şahinoğlu, Genelkurmay II. Başkanı Org. Fikret Küpeli, Hacettepe Üniversitesi Hastanesine intikalde ambulanda refakat eden yakın koruma görevlisi Turan İnanç, Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğinin saklanması kamuoyuna yansıdığı dönem (1995-1999) Hacettepe Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Süleyman Sağlam vb) vefat etmiş olması

nedeniyle bilgilerine başvurulamamıştır. Öte yandan bilgisine başvuru bazı kişilerin sorumluluk gerektirebilecek durumlarda ölen kişilere atıf yaparak konuyu açıklamaya çalıştıkları görülmüştür.

- Merhum Cumhurbaşkanının vefatının üzerinden uzun bir zaman geçmiş ve konuya ilişkin belgelerin arşiv mevzuatı gereği saklama yükümlülüğünün sona ermiş olması nedeniyle talep edilen bir kısım bilgi ve belgeye imha edilmiş oldukları için erişilememiştir.

- Çalışma sırasında bilgisine başvuru bazı kişiler ile belge talebinde bulunulan bir kısım kurumun inceleme/araştırma konusuna ilişkin evrakın Cumhurbaşkanlığı arşivinde olduğunu/olabileceğini/olması gerektiğini belirtmesine rağmen, Cumhurbaşkanlığı arşiv hizmetlerinin yürütüldüğü Eğitim ve Araştırma Müdürlüğünde Merhum Turgut ÖZAL'ın görev dönemine ilişkin inceleme/araştırma konusuyla âlâkalı hemen hemen hiç bir dokümanın bulunmadığı tespit edilmiştir.

- Bilgisine başvurulmak üzere ilgili kurumlarda o dönemde fiilen görevli olan personelin isim ve iletişim bilgileri kurumlarında temin edilmek istenmiştir. Ancak, kurumlarda gerek görevli personele gerekse o gün yaşanan sürece ilişkin herhangi bir tespit/kayıt/tutanak tanzim edilmediği için çoğunlukla bu bilgiye erişilememiştir. Söz konusu personele haricen edinilen bilgiler ile ulaşılmaya çalışılmış, bir kısım kişilerin (Hacettepe Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisindeki intörnler gibi) isim ve iletişim bilgilerine de ulaşılamamıştır.

- Merhum Cumhurbaşkanının vefatı ile ilgili iddiaların önemli bir bölümünü dile getiren Sayın Semra Özal ve T. Ahmet Özal'dan beyanlarında vereceklerini ifade ettikleri bilgi ve belgeler ile Merhum Cumhurbaşkanının ölümünün aydınlatılmasına matuf her türlü bilgi ve belgenin gönderilmesi 10.02.2011 ve 19.10.2011 tarihli yazılarımızla ayrı ayrı ikişer defa istenilmiş olmasına rağmen adı geçenlerce Kurulumuza, kamuoyuna yansıtılanlar dışında her hangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

- Merhum Cumhurbaşkanının, gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında tedavi gördüğü kurumlardaki sağlık dosyasının temininde Raporun ilgili bölümünde belirtilen güçlükler ve çok uzun süren gecikmeler yaşanmıştır. Bu nedenle Tıbbi Uzmanlar Heyeti incelemesini 15.05.2012 tarihinde tamamlayabilmiştir.

- Kurumların zaman içinde teşkilat yapılarında ve çalışma mekânlarındaki değişiklikler olması ile personel sirkülasyonu, bazı tespitlerin yapılmasını ve iddiaların araştırılmasını güçleştirmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği yıldaki teknolojik alt yapı ile bugünkü teknolojik alt yapı arasındaki gelişmişlik farkı nedeniyle günümüzde yapılabilme imkânı olan bazı araştırma ve inceleme tekniklerinden (kamera görüntüsü, iletişimin tespiti ve kaydı gibi) yararlanılamamıştır. Örneğin, 17 Nisan 1993 tarihinde yaşanan sürecin belirlenmesinde katkısı

olabileceği düşüncesiyle Türk Telekom A.Ş.'den Cumhurbaşkanlığı Köşk'üne ait telefon kayıtları yazılı olarak istenmiş, sistem değişikliği nedeniyle mevcut olmadığı bildirilmiştir.

-Yapılan çalışma, Anayasanın 108. maddesinde yer alan sınırlı yetkiler nedeniyle idari araştırma ve inceleme kısıtları içerisinde yürütülmüştür.

Yapılan çalışma neticesinde ulaşılan tespit ve değerlendirmelere ilişkin açıklamalar işbu raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınmış olup aşağıda kısaca özetlenmiştir.

1 - Merhum Turgut Özal'ın vefat ettiği dönem itibariyle Köşk'ün işleyişine ilişkin hususların aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmiştir.

- Köşk'ün iş ve işlemleri, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Teşkilatı Görev ve Sorumlulukları Yönetmeliği ve Cumhurbaşkanını Koruma Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir. Köşk'ün genel işleyişi ve hizmetlerin yürütülmesinden Genel Sekreterin birinci derecede görev, yetki ve sorumluluğunun bulunduğu, idari ve sosyal hizmetlerden sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı, Başyaver ve Personel İdari Mali İşler Başkanının da bu kapsamda görev ve sorumluluklarının olduğu anlaşılmıştır.

- Başyaverliğin sorumluluğunda Merhum Cumhurbaşkanının resmi ve özel günlük faaliyetlerinin kaydedildiği ceride defterinin her gün itibariyle nöbetçi yaver tarafından tutulduğu, tutulan ceride defterinin beklenen amaca hizmet etmekten uzak olduğu, daha önce görev yapan Cumhurbaşkanları döneminde tutulan ceride defterlerindeki kayıtlar ile karşılaştırıldığında, defterin sol tarafında yer alan özel meşguliyetlere ilişkin bölümüne, hiç bir bilginin dercedilmediği, ceride defterinde Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği günün sabahı rahatsızlanması anına kadar geçen süreye ilişkin herhangi bir kaydın ve tespitinin bulunmadığı görülmüştür.

- Konut'ta çalışan personelin seçiminde herhangi bir usul ve esasın belirlenmediği, Konut'ta Cumhurbaşkanı ve ailesi için hazırlanan yemeklerin kontrol edilmesine yönelik bir sistemin oluşturulmadığı, hazırlanan yemeklerden numune alınmadığı belirlenmiştir.

- Cumhurbaşkanının zatına ve ailesine sağlık hizmeti vermek üzere "özel doktorluk" müessesinin oluşturulmadığı, gerek Köşk'te gerekse Konut'ta 7 gün 24 saat esasına göre sağlık hizmetinin planlanmadığı, bu kapsamda görevlendirilmiş sağlık müdürü, doktor ve diğer sağlık personelinin bulunmadığı, mevcut doktorun da yarım gün mesai ile tüm Köşk personeline hizmet verdiği ve hafta sonu çalışma zorunluluğunun olmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan ne Cumhurbaşkanının zatına ne de Cumhurbaşkanlığı örgütünün tümüne hizmet verecek herhangi bir tam donanımlı ambulansın bulunmadığı tespit edilmiştir.

2 - Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanarak vefat ettiği gün Çankaya Köşk'ünde görevli doktor, hemşire ve diğer sağlık personeline aynı anda bilinçli olarak izin verildiği,

Cumhurbaşkanlığı resmi doktoru Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'ya ulaşamadığı, acil müdahalelerde kullanılmak üzere hazırlanan ilk yardım çantasının ve bunu kullanacak sağlık personelinin bulunmadığı ve bu nedenlerle rahatsızlandığı anda acil tıbbi yardım alamadığı hususlarının kamuoyunda tartışılan iddialar arasında olduğu tespit edilmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının görev döneminde Köşk'teki sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve işleyişi ile personelin görev, yetki ve sorumlulukları, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Teşkilatı Görev ve Sorumlulukları Yönetmeliği ile Sağlık Müdürlüğünün Görev ve Sorumlulukları Yönergesinde düzenlenmiştir. Buna göre, sağlık müdürüne Merhum Cumhurbaşkanına doğrudan sağlık hizmeti sunma mükellefiyetinin yüklenmediği, doktorun ise, görevlendirme yapılmadıkça/emir verilmedikçe bizzat Sayın Cumhurbaşkanına yönelik sağlık hizmeti sunma mükellefiyetinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca yapılan çalışma esnasında, Cumhurbaşkanının görev süresi içerisinde rahatsızlanması halinde yapılacak iş ve işlemlere yönelik herhangi bir mevzuata ya da iç düzenlemeye rastlanılmamıştır.

Cumhurbaşkanlığı Köşk'ünde 1993 yılı itibariyle tüm personele ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerine sunulan sağlık hizmetlerinin, bir hekim, bir diş hekimi, bir diş teknisyeni, bir hemşire ve bir memur-daktilograf tarafından yürütüldüğü, mevcut hekimin ise yarım gün esaslı ile çalıştığı anlaşılmıştır. Cumhurbaşkanlığı teşkilat düzenlemelerinde yer alan "Cumhurbaşkanlığı özel tabipliği" kadrosunun oluşturulmadığı ve Sağlık Müdürlüğü kadrosuna da 28.09.1992 tarihinden itibaren atama veya görevlendirme yapılmadığı görülmüştür.

Merhum Cumhurbaşkanının bizatihi bulunduğu makamın gereği ve sağlık öyküsü dikkate alındığında, özel tabiplik kurumunun ihdas edilmesinin zorunluluk arz ettiği değerlendirilmektedir. Ancak, teşkilat düzenlemelerinde yer almasına rağmen Cumhurbaşkanlığı Özel Tabipliği kadrosuna işlerlik kazandırılmadığı gibi Cumhurbaşkanlığı örgütü resmi doktoru olan Prof. Dr Hilmi Özkutlu'ya da bu yönde bir görev tevdi edilmemiştir.

Kamuoyunda Merhum Cumhurbaşkanının resmi doktoru olarak bilinen, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kalp-Damar ve İç Hastalıkları öğretim üyesi Prof. Dr. Hilmi Özkutlu ile 7. Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren döneminde 09.05.1983 tarihinde Hacettepe Üniversitesindeki asli görevi devam etmek kaydıyla yarım gün çalışma esasına dayalı hizmet sözleşmesi yapılmıştır.

Bu sözleşmede, Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'nun görevleri arasında Sayın Cumhurbaşkanının kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerine sağlık hizmeti sunmak olduğu halde, daha sonraki yıllarda yapılan sözleşmelerde bu yükümlülüğe yer verilmeyerek görev tanımlamasının kısmen daraltıldığı, Sayın Cumhurbaşkanının kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerine yönelik sağlık hizmetleri ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmediği gibi Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'nun görev tanımının dahi yapılmadığı, ayrıca mesai saatlerinin de gösterilmediği,

Merhum Turgut ÖZAL'dan önceki Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren zamanında Prof. Dr. Hilmi Özkutlu ile yapılan ve o tarihten ayrıldığı zamana kadar devam eden hizmet sözleşmeleri ve çıkarılan kararnamelere göre çalışma saatlerinin hafta sonunu kapsamadığı anlaşılmıştır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, 17 Nisan 1993 tarihinin Cumartesi günü olması nedeniyle Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'nun özel bir işi için Köşk dışına çıkmasının, yapılan hizmet sözleşmesi ve anılan kararname hükümlerine aykırı olmadığı tespit edilmiştir.

Öte yandan, kamuoyunda Merhum Cumhurbaşkanının özel doktoru olarak bilinen, kendisini de bu şekilde tanımlayan ve 17 Nisan 1993 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde düzenlenen *tıbbi tutanağı* da bu unvanla imzalayan Dr. Cengiz Aslan'ın özel tabip olarak resmi bir şekilde görevlendirilmediği anlaşılmıştır. Merhum Cumhurbaşkanına verdiği sağlık hizmeti dikkate alındığında özel tabiplik fonksiyonunu karşılayan bir görev ifa etmediği de görülmüştür. Zira İstanbul ilinde ikamet eden ve özel bir hastanede beyin cerrahı olarak görev yapan Dr. Cengiz Aslan'ın; Merhum Cumhurbaşkanının yurtdışı seyahatlerinin tamamına yakınına katılmakla birlikte, genellikle yurtiçi seyahatlerine katılmadığı, Türkiye'de bulunduğu dönemlerde 7/24 esasına göre aktif bir sağlık hizmeti vermediği, ara sıra İstanbul'dan gelmek suretiyle bir nevi sağlık danışmanlığı yaptığı, Merhum Cumhurbaşkanı ile uzun süreye dayanan tanışıklığının tesis ettiği karşılıklı güven ilişkisi ve aile dostluğu nedeniyle, Merhum Cumhurbaşkanının sağlığı ile ilgili kararların alınması/uygulanması konusunda etkin bir konumda bulunduğu, gerek kendi gerekse bilgisine başvurulmuş diğer kişilerin beyanlarından anlaşılmıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının sağlığından özel olarak sorumlu bir kişinin olmadığı, yakınında 7 gün 24 saat sağlık hizmeti veren personelin bulunmadığı, sağlık personelinin hafta sonu çalışma mecburiyetinin olmadığı tespit edilmiştir. Ancak, bu durumun sadece Merhum Cumhurbaşkanının görev yaptığı döneme ve vefat ettiği güne münhasır olmadığı, önceki Cumhurbaşkanı döneminde de Köşk'te böyle bir sağlık sisteminin (7/24) bulunmadığı anlaşılmıştır. Buna göre, Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği hafta sonunda (Cumartesi günü) sağlık personelinin çalışma esaslarının diğer hafta sonlarına göre bir farklılık taşımadığı, sağlık personeline çalışma mecburiyeti bulunmadığından o gün için izin verilmesinin söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

Bütün bu hususlar göz önüne alındığında, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği tarafından, Köşk'te yeterli bir sağlık sisteminin oluşturulmadığı gibi Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanması halinde kimlere haber verileceği, hangi sağlık kuruluşuna gidileceği, hangi güzergâhın takip edileceği, ilk tıbbi müdahalenin nerede, nasıl ve kimler tarafından yapılacağı, sağlık kuruluşuna intikalin ne şekilde sağlanacağı gibi hususlarda yeterli, öngörülü ve alternatifli her hangi bir süreç planlamasının yapılmadığı da görülmüştür.

Yukarıda ifade edilen tespitler çerçevesinde, gerek dönemin Genel Sekreterliğinin gerekse o dönemde Merhum Cumhurbaşkanı'nın özel doktorluğunu yaptığı ifade edilen kişilerin, Köşkün sağlık sisteminin oluşturulmasında ve uygulanmasında ciddi bir şekilde hatalı/kusurlu oldukları kanaatine varılmıştır.

3 - Acil müdahalelerde kullanılmak üzere hazırlanan ve konutta bulunduğu beyan edilen ilk yardım çantasının, Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı ilk anda kullanılmadığı/bulunamadığı iddia edilmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı esnada ilk yardım kitinin herhangi bir şekilde kullanılmış olduğuna ve/veya arandığına yönelik tespitte bulunulmamıştır. Bu itibarla Köşk'te söz konusu acil yardım kitinin bulunup bulunmadığını kesin olarak tespit etmek mümkün olamamakla birlikte, bu tespitin pratik bir faydasının olmadığı da açıktır. Çünkü söz konusu sağlık kiti mevcut olsa bile bunu kullanarak ilk müdahaleyi yapacak bir sağlık görevlisinin o gün o saatlerde Konut'ta bulunmadığı, uygulana gelen sağlık sistemine göre de bulunma ihtimalinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sağlık öyküsü ve fiziki özellikleri bilinen ve Devletin başı konumunda olan Cumhurbaşkanının sağlık hizmetlerinin uzman bir ekip eliyle yürütülmesi asıl olmalıdır. Bununla beraber her türlü ihtimal düşünülerek, Merhum Cumhurbaşkanına yakın olarak çalışan (yaverlik personeli, koruma ve kat görevlileri gibi) kişilere acil durumlarda ilk müdahaleyi yapabilmelerini sağlamak amacıyla eğitim verilmesinin gerekliliği kuşkusuzdur. Böyle bir eğitimin verildiğine dair her hangi bir beyan ve bulguya rastlanılmamıştır. Aksine özel doktoru Cengiz Aslan'ın beyanından "Merhum Cumhurbaşkanının sağlık kitinin kullanımı ile ilgili kendisinden bilgi istediği" anlaşılmıştır. Sağlığı yakından takip edilmesi gereken Merhum Cumhurbaşkanının sağlık kitinin kullanımını merak ederken, o dönem Genel Sekreterlikte Cumhurbaşkanına sunulacak sağlık hizmetini belirleme yetki ve sorumluluğu olan ilgililerin bu durumu düşünmemeleri ve gerekli tedbirleri almamaları dikkat çekici bulunmuştur.

4 - Köşk yerleşkesi içerisinde yapımı düşünülen sağlık ünitesi ile mevcut sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi yönünde alınacak tedbirlerin, dönemin Hükümeti tarafından yeterli ödenek ayrılmaması sebebiyle gerçekleştirilemediği iddiası zaman zaman dile getirilmiştir.

Yapılan incelemede, 49. Cumhuriyet Hükümeti ile Merhum Cumhurbaşkanı arasında kamuoyuna da yansıyan bir "uyumsuzluğun" olduğu, bu hususun bütçe görüşmeleri sırasında TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu ve Genel Kurulunda yapılan açıklamalardan ve kamuoyuna yansıyan bilgilerden de anlaşıldığı, ancak Cumhurbaşkanlığınca teklif edilen bütçe ödeneklerinden TBMM'deki görüşmeler sırasında kamuoyunda iddiada edildiği önemde bir tenkisin olmadığı, 1992 yılında TBMM'ndeki görüşmeler sırasında tenkis edilen ödenek içerisinde tam donanımlı bir ambulans alımına ilişkin talebin bulunmadığı, tenkisin daha ziyade

diğer araç alımlarına ilişkin olduğu görülmüştür.

5- Merhum Cumhurbaşkanı'nın, 1993 yılı başından vefat güne kadar gerek yurtiçi gerekse yurtdışı çalışma programlarının planlandığı şekilde aksatılmadan yürütüldüğü, ancak sözkonusu programların mevcut sağlık problemleri dikkate alınmaksızın yoğun bir şekilde hazırlandığı ve belirgin bir sağlık sorunu görülmemekle birlikte yorgunluk ve fazla kilo gibi belirtilerin ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

6 - Merhum Cumhurbaşkanı'nın 17 Nisan 1993 tarihinde rahatsızlanmasının sebebi olarak, **“spor yaptığı sırada/sabah jimnastiği sırasında rahatsızlandığı”, “yatakta rahatsızlandığı”, “yataktan kalkarken rahatsızlandığı”, “yürürken rahatsızlanarak aniden düştüğü”** şeklinde kamuoyunda farklı açıklamaların ve bunun üzerine inşa edilen çeşitli ölüm sebeplerine ilişkin iddiaların/yorumların yer aldığı görülmüştür.

Merhum Cumhurbaşkanı'nın spor yaparken rahatsızlandığı yönünde vefatını izleyen günlerde aileye atfen medyada haber ve yorumların yer alması, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde sabah jimnastiğini yaparken rahatsızlandığı bilgisinin bulunması, vefat ettiği gün kamuoyuna yapılan açıklamalarda spor yaparken rahatsızlandığının belirtilmesi, daha sonra yazılı ve görsel medyada bu yönde beyan ve açıklamaların bulunması, bu beyan ve açıklamaların aile veya yakınları tarafından düzeltildiği yönünde herhangi bir bilgi ve belgeye ulaşılamaması, Cumhurbaşkanlığı Basın Sözcüsü G. Kaya Toperi'nin 17 Nisan 1993 tarihinde TRT televizyonunda yayımlanan açıklamasında, Merhum Cumhurbaşkanı'nın sabah yatakta rahatsızlandığının belirtilmesi, Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezinden 17 Nisan 1993 saat 13.28'de dağıtımı yapılan Anadolu Ajansı kaynaklı haberde G. Kaya Toperi'ye atfen Merhum Cumhurbaşkanı'nın sabah yataktan kalkarken rahatsızlandığının ifade edilmesi, 2000'li yılların başından itibaren özellikle son yıllarda Sayın Semra Özal tarafından “ısrarlı” bir şekilde vefat ettiği gün spor yapmadığı, yürürken aniden düştüğü yönünde açıklamaların yapılması, Merhum Cumhurbaşkanı'nın o sabah nasıl rahatsızlandığının tespiti hususunda ciddi tereddütlerin oluşmasına neden olmuştur. Bütün bu anlatımlardan, 17 Nisan 1993 tarihinde Merhum Turgut ÖZAL'ın spor yapıp yapmadığı ile neden ve nasıl rahatsızlandığı kesin olarak ortaya konulamamaktadır.

Merhum Cumhurbaşkanı'nın nasıl rahatsızlandığı hususunun bilinmesi, raporun ilgili bölümlerinde daha ayrıntılı olarak irdelendiği üzere, gerek o gün yaşananların anlamlandırılmasında, gerekse ölüm sebebinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Çünkü Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde tanzim edilen tıbbi tutanak ve ölüm raporunda imzaları bulunan doktorların tamamının ortak beyanı, Merhum Cumhurbaşkanı'nın ölüm sebebinin “koroner arter ve kardiyak arrest” olarak belirlenmesinde diğer etkenlerin yanında kendilerine Merhumun spor yaparken rahatsızlandığı bilgisinin verilmesinin etkili olduğu şeklindedir. Bu

nedenle o gün sabah konutta yaşananların doğru olarak ortaya konulması; Merhumun ölüm sebebinin değerlendirilmesi, buna bağlı olarak ölüm günü itibariyle, otopsi yapılmamasına ilişkin uygulamanın yerindeliliğinin/doğruluğunun belirlenmesi açısından da ehemmiyet taşımaktadır.

Öte yandan, alınan beyanlardan/kamuoyuna yansıyan açıklamalardan, Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği sabah konutta yaşananlar net olarak ortaya konulamamakla birlikte, yaşanan sürece ilişkin;

- Merhum Cumhurbaşkanının sabah saatlerinde rahatsızlandığı, bu rahatsızlıktan Sayın Semra Özal'ın ve garsonlardan Nesrin Fidan'ın (Blackwood) bilgisinin olduğu,

- İstanbul'da olduğu anlaşılan özel doktoru Cengiz Aslan'a telefon ile ulaşıldığı, Cumhurbaşkanlığı resmi doktoru Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'ya ulaşılmaya çalışıldığı, GATA Komutanlığı telefon ile aranarak Köşk'e doktor istendiği,

- Köşk üst kat personeli, yakın korumalar ve nöbetçi yaverliğe haber verildiği, bu kişiler tarafından Köşk üst kat çıkışından kayıtlarda ambulans olarak görünen araca Merhumun taşındığı ve hastaneye hareket edildiği

kanaati edinilmiştir. Ancak, yaşanan bu sürecin hangi zaman aralığında, hangi saatlerde ve hangi sıralama ile olduğu hususunda tespitite bulunmak mümkün olamamıştır. Zira, alınan beyanlarda birbiriyle çelişen ifadeler ortaya çıkmıştır.

Köşk'te 16-17 Nisan 1993 tarihlerinde yaşananlara ilişkin beyanlarda geçen aşağıdaki hususlar;

- Sayın Semra Özal'ın, Merhum Cumhurbaşkanının 16 Nisan akşamı Köşk'te yemek yemediğini beyan etmesine karşılık, garson Ayhan Yahyalı'nın akşam yemeğinin menüsünü verecek şekilde yemek yediğini belirtmesi,

- Sayın Semra Özal'ın Merhumla birlikte saat 24.00 sıralarında istirahata çekildiklerini söylediği halde garson Mustafa Arslan'ın saat 03.30-04.00 sıralarında Merhum Cumhurbaşkanının halen bilgisayarında çalıştığını beyan etmesi,

- Prof. Dr. Hilmi Özkutlu ve eşi Prof. Dr. Süheyla Özkutlu'nun Sayın Semra Özal'ın 16 Nisan 1993 Cuma gecesi saat 23.30-24.00 sıralarında tansiyon yükselmesi şikayetiyle rahatsızlandığını ve müdahale ettiklerini belirtmelerine rağmen, Semra Özal'ın böyle bir olayı hatırlamadığını hatta Prof. Dr. Süheyla Özkutlu'yu hiç görmediğini ve tanımadığını ifade etmesi,

- GATA nöbetçi subayı Dr. Mustafa Sarsılmaz'ın, 17 Nisan 1993 tarihinde nöbeti devraldığı saat 09.00 sıralarında GATA Komutanı Prof. Dr. Ömer Yılmaz Şarlak veya emir subayının Merhum Cumhurbaşkanının sağlık kontrolü yaptırmak amacıyla GATA'ya geleceğini kendisine söylemesine karşılık, Prof. Dr. Ömer Yılmaz Şarlak ve emir subayının beyanlarında bu hususu teyit etmemesi,

- Prof. Dr. Süheyla Özkutlu'nun sabah saat 09.15'te Köşk santralinden aranarak eşi Prof. Dr. Hilmi Özkutlu'nun sorulduğunu beyan etmesi, GATA Komutanı Prof. Dr. Ömer Yılmaz Şarlak'ın saat 10.00 civarında GATA'nın aranarak Köşke doktor istenildiğini ifade etmesi, beyanına başvurulmuş yakın koruma, garson ve diğer köşk çalışanlarının önemli bir kısmının Merhum Cumhurbaşkanının saat 10.00 sıralarında rahatsızlandığını belirtmesi, Nöbetçi Yaveri Remzi Karaca'nın Merhum Cumhurbaşkanının saat 10.30 sıralarında rahatsızlandığı ve saat 10.50 de hastaneye hareket ettiklerini beyan etmesi, yaverlikçe tutulan ceride de hastaneye hareket saatinin 11.00 olarak yazılması, Merhum Cumhurbaşkanının özel doktoru olarak bilinen Cengiz Aslan'ın kendisinin Sayın Semra Özal tarafından aranma saatini 10.30 olarak beyan etmesi,

- Merhum Cumhurbaşkanının sabah ne şekilde rahatsızlandığına ilişkin farklı açıklamaların (spor yaparken/spor sonrası/aniden düşme/yatakta/yataktan kalkarken) yapılması,

- Merhum Cumhurbaşkanını ilk gören kişinin kim olduğu ile hangi halde ve nerede gördüğüne ilişkin farklı beyanların bulunması,

- 16 Nisan akşamı ve 17 Nisan 1993 sabahı Köşk'te kimlerin bulunduğuna ilişkin değişik beyanların olması,

- Mustafa Arslan ve Sadiye Kürsülü'nün Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı saatte Köşk'te olmadıklarını beyan etmelerine rağmen bu kişilerin o saatte Köşk'te olduklarını beyan eden birden fazla kişinin bulunması,

- Merhum Cumhurbaşkanının 17 Nisan 1993 tarihinde rahatsızlandığı yerin (yatak odası/spor odası şeklinde) farklı ifade edilmesi,

- Sayın Semra Özal beyanlarında, Merhum Cumhurbaşkanının araca/ambulansa sedyesiz koluna girilerek taşındığını ifade etmesine rağmen, alınan beyanların önemli bir kısmında Köşk alt katta bulunan sedye ile araca/ambulansa götürüldüğünün belirtilmesi,

- Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı ilk anda kendisine müdahale yapıp yapılmadığı yönünde farklı beyanların bulunması,

- Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanmasından hemen sonra bu süreci yaşayan görgü tanıklarından bazılarının Köşk'te iken öldüğü yönünde beyanda bulunmasına karşın, bir kısım beyan sahibinin ise henüz yaşam belirtilerinin sona ermediği yönünde ifadelerinin olması,

- Sayın Semra Özal 17 Nisan 1993 Cumartesi günü İstanbul'a gideceklerini belirtmesine rağmen, Merhum Cumhurbaşkanının dağıtılan günlük programında İstanbul seyahatinin 18 Nisan 1993 Pazar günü olarak görünmesi

birlikte değerlendirildiğinde;

- 16 Nisan 1993 gecesi yaşananların,

- 17 Nisan 1993 sabahı Merhum Cumhurbaşkanının güne başlaması ile araca/ambulansa konulması arasında yaşanan sürecin zaman aralığının,

- Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı saatin,
- Rahatsızlanma sonrası ilk kimin tarafından görüldüğünün,
- Sabah birden fazla rahatsızlık geçirip geçirmediğinin,
- Köşkte kendisine müdahale edilip edilmediğinin,
- Rahatsızlanma sebebi ve şeklinin,
- Rahatsızlandığı yer ve bulunduğu konumun,
- Kimlere ne zaman haber verildiğinin,
- Ambulansa ne şekilde götürüldüğünün,
- 17 Nisan 1993 tarihine ilişkin günlük programının kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olamamıştır.

Bu nedenle, 17 Nisan 1993 Cumartesi sabahı Köşkte yaşanan olaylar açık olarak ortaya konulamamakta ve yaşanan sürecin hangi aşamaları/sırayı içerdiği tespit edilememektedir.

7 - Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği gün Köşk'te tam donanımlı bir ambulansın bulunmadığı; donanımlı ambulansın aküsü bittiği için kullanılmadığı; hastaneye eski model bir araçla götürüldüğü; ambulans şoförünün izinli olduğu yönünde iddialar kamuoyunda yer almıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği gün Hastaneye götürülmesinde kullanılan aracın; 1970 model, 06 AS 136 plakalı, Mercedes marka, 230 tip, siyah renkli ve kayıtlarda cinsinin resmi ambulans olarak tescil edildiği görülmüştür. Görüleceği üzere tartışma konusu olan ambulans, ölümün gerçekleştiği tarihte 23 yaşını doldurmuş bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin talebi üzerine, ekonomik ömrünü dolduran araç Ankara Tasfiye İşletmeleri Müdürlüğü tarafından 16.09.1999 tarihinde yapılan açık ihale sonucunda satılmıştır. Aracın koleksiyoner olan sahibine ulaşılarak yerinde yapılan tespitte, araç içerisinde tıbbi donanımın bulunmadığı, sadece basit, eğimli bir sedyenin bulunduğu, şoför mahalli ile arka bölüm arasında açılıp kapanabilen sürgülü bir camın olduğu, arka bölümde sadece bir kişinin oturabileceği sabit koltuğun bulunduğu, aracın koldan vitesli mekanizmaya sahip olduğu görülmüştür.

Aracın, koldan düz vitesli olması, sürekli bir şoförün tahsis edilmemesi, ihtiyaç duyulduğunda nöbetçi şoförlerden birinin görevlendirilmesi, çok sık kullanılmaması, eski model olması, sevk ve idaresinde güçlük yaşandığı kanaatini uyandırmaktadır.

Kayıtların incelenmesinden; Merhum Cumhurbaşkanının hastaneye götürülmesinde kullanılan 06 AS 136 plakalı araç dışında başkaca bir ambulansın bulunmadığı anlaşılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanının geçirdiği ameliyatlar ve genel sağlık durumu göz önüne alındığında

özel donanımlı bir ambulansın Köşk'te bulunmasının gerekliliği aşikârdır.

Tıbbi Uzmanlar Heyeti raporunda söz konusu araca ilişkin; *“Merhum Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığı Köşk'ünden Hacettepe Üniversitesi Hastanesine götürülmesinde kullanılan ve kayıtlarda “ambulans” olarak geçen aracın içinde bir sedyeden başka hiçbir ilk yardım malzemesi ve ilaç bulunmadığı, hastaya müdahale edecek hekim veya sağlık çalışanının ayakta durabileceği kadar tavan yüksekliği olmadığı, bu nedenle ambulans olarak nitelendirilemeyeceği, hayati tehlikesi olmayan ve sadece yürüme problemi olan, örneğin “fizik tedavi” gereken hastaların taşınmasına uygun olduğu”* şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının döneminde Köşk'te yedi gün yirmi dört saat hizmet verecek şekilde sürekli bekleyen tam donanımlı bir ambulansın bulunmadığı anlaşılacakla birlikte, bu durumun sadece Merhum Cumhurbaşkanının döneminde değil, önceki Cumhurbaşkanı döneminde de aynı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Buna göre, tam donanımlı bir ambulansın aküsünün bittiği iddiasının da doğru olmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca, ihtiyaç halinde Garaj ve Ulaştırma Amirliğinde müsait şoförlerden her hangi birinin ambulansı kullanmak üzere görevlendirildiği, ambulans için özel bir şoför görevlendirilmesi şeklinde sabit bir uygulamanın bulunmadığı da dikkate alındığında, ambulans şoförünün o gün izinli olduğu yönündeki iddia da gerçeği yansıtmamaktadır.

Söz konusu araç kayıtlarda her ne kadar ambulans olarak görülmekle birlikte, aracın eski model, bir adet sedyesi dışında tıbbi açıdan yeterli donanıma sahip olmayan, acil durumlarda bir ambulandan beklenen fonksiyonu ifa etme kabiliyeti bulunmayan, Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlığına yönelik bir müdahalenin yapılmasına imkân verecek boyutta (dar ve basık) ve donanımda olmayan, hayati tehlikesi bulunmayan ve sadece yürüme problemi olan hastaların taşınması için kullanılacak bir hasta nakil aracı olduğu anlaşılmıştır.

8 - Sağlık eski Bakanı Halil Şıvgın'ın Bakanlığı döneminde Cumhurbaşkanının kullanımına tahsis edildiği belirtilen tam donanımlı bir ambulansın 1991 yılında kurulan yeni Hükümet (49. Hükümet) zamanında geri çekildiği iddia edilmiştir.

Sağlık Bakanlığı İMİD Başkanlığının 14.03.2011 tarih ve 3926 sayılı yazısında; Bakanlık İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı bünyesinde oluşturulan komisyon tarafından yapılan araştırma sonucunda, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğüne Cumhurbaşkanlığı Köşk'üne bir adet Fiat Ducato marka ambulansın tahsis edildiğinin anılan Başkanlıkta çalışan personelin beyanlarında ifade edildiği, ancak tahsis kararı, tahsis kararının kaldırılması ve ambulansın nasıl geri alındığına dair Bakanlıklarında herhangi bir belgenin bulunmadığı, ambulansın ne zaman ve neden geri gönderildiği konusunda bir bilgiye de ulaşılamadığı belirtilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği İMİB'nin 10.03.2011 tarih ve 60 sayılı yazısında; Sayın Halil ŞIVGIN'ın Sağlık Bakanlığı döneminde Merhum Sayın Turgut ÖZAL'ın hizmetlerinde

kullanılmak üzere tam donanımlı bir ambulansın Cumhurbaşkanlığı Köşküne tahsis edildiğine dair herhangi bir belge veya teslim tutanağının bulunmadığı şeklinde cevap verilmiştir.

Bunun yanında, inceleme ve araştırma kapsamında bilgilerine başvuru Köşk personeli, Sağlık Bakanlığı tarafından Cumhurbaşkanının kullanımına tahsis edilen tam donanımlı bir ambulansın Köşk'te bulunduğu dair bir bilgileri olmadığını, ayrıca Köşk içinde böyle bir ambulansı hiç görmediklerini beyan etmişlerdir.

Sonuç olarak, iddia edildiği gibi tam donanımlı bir ambulansın Köşk'e tahsis edilip edilmediği ve tahsis edildi ise hangi esaslarla çalıştığı, ne şekilde ve ne zaman geri alındığı konusunda net bir bilgiye ulaşılmaması mümkün olamamıştır. Öte yandan, tartışma konusu olan ambulansın doğrudan Cumhurbaşkanın zatına yönelik hizmette kullanıldığına ilişkin herhangi bir delile ve beyana ulaşılmamıştır. Diğer taraftan, Merhum Cumhurbaşkanının görev yaptığı dönemde de önceki Cumhurbaşkanı döneminde olduğu üzere, Köşk çıkışında İl Sağlık Müdürlüğüne ait bir ambulansın konvoyu eşlik etmesi şeklinde uygulama yapıldığı anlaşılmıştır. Bu itibarla, Sağlık Bakanlığınca tahsis edildiği belirtilen ancak kayıtlarda tahsisine ilişkin herhangi bir belge bulunmayan sözkonusu ambulansın da İl Sağlık Müdürlüğü'nün sevk ve idaresinde yukarıdaki şekliyle görev ifa etmiş olabileceği değerlendirilmiştir.

9 - Köşk yerleşkesi içinde yer alan Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanlığı bünyesinde bulunan sağlık ünitesi, personeli ve ambulansından Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı sırada gerekli tıbbi müdahalenin ve hastaneye naklin daha hızlı bir şekilde yapılabileceği anlaşılmakla birlikte, sözkonusu birimden yararlanılması için herhangi bir planlama yapılmamış olması, rahatsızlığın ciddiyetinin ve aciliyetinin yeterince kavranamamış olması ve öncelikle GATA'ya haber verilmiş olmasından dolayı bu hizmetin temin edilemediği izlenimi edinilmiştir.

10 - Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın rahatsızlanması üzerine GATA'ya gitmek için Köşk'ten hareket edildiği, ancak yolda Hacettepe Üniversitesi Hastanesine dönüldüğü, Hacettepe Üniversitesi Hastanesine bilgi verilmediği, hastaneye götürülmesi sürecinde yolda gecikildiği iddiaları kamuoyunda yer almıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanması üzerine;

- Köşk'ün konut kısmına gelen Başyaver ve nöbetçi yaver ile koruma polislerinin duruma nezaret ettiği ve Köşk kayıtlarında ambulans olarak görünen araç ile GATA'ya hareket edildiği,

- Merhum Cumhurbaşkanının bulunduğu araçta Şoför Ali Ören, aracın ön bölümünde Başyaver Kur. Alb. Aslan Güner, arka bölümünde Ekip Amiri Başkomiser Turan İnanç ile koruma polisi Turgay Açıkgöz'ün bulunduğu, araca koruma ekiplerinin refakat ettiği, trafik ekibinin ise konvoyu eskortluk yaptığı,

- Hastaneye seyir halindeyken Kızılay/Sıhhiye civarında Başyaver Kur. Alb. Aslan

Güner'in talimatı -yoldaki trafik yoğunluğu gerekçesiyle- doğrultusunda Hacettepe Üniversitesi Hastanesine dönüldüğü,

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesine "çocuk acilden" girilmesi sebebiyle hastane içinden dolaşarak "büyük acile" giriş yapıldığı,

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesine Merhum Cumhurbaşkanı'nın geliş nedeni ile ilgili bir bilgi verilmediği için hastanede herhangi bir hazırlığın yapılmadığı, geldiğinin öğrenilmesi anında da Cumhurbaşkanı'nın "denetim amaçlı" veya "ziyaret amaçlı" olarak hastaneye gelmiş olabileceği yönünde genel bir kanaatin olduğu

anlaşılmıştır.

GATA'ya giderken Hacettepe Üniversitesi Hastanesine dönülmesi;

- Tıbbi tutanakta "durumun aciliyeti",

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yapılan basın bildirisinde, "durumun vahameti",

- Nöbetçi Yaver tarafından tutulan ceridede "ulaşımın kısılalığı ve Sayın Cumhurbaşkanı'nın durumu"

- Bilgisine başvuru yapılan kişilerin bir kısmının beyanlarında "trafiğin yoğunluğu"

şeklinde gösterilmek suretiyle birden fazla etkene yer verildiği anlaşılmıştır.

Ayrıca, 17.04.1993 tarihinde Osman Yetkin'in ambulans tamiri için görevlendirilmesinden, Hacettepe Üniversitesi Hastanesine dönüş sebepleri arasında "ambulansın arızalanmasının" da yer alabileceği kanaati edinilmiştir.

Tıbbi Uzmanlar Heyeti, "Merhum Cumhurbaşkanı'na, gerek Köşk'te gerekse hastaneye götürülmesi sürecinde herhangi bir tıbbi müdahale yapıldığına ilişkin yeterli beyanın ve tıbbi dokümanın bulunmadığı, bu kısıtlı kayıtlardan dolayı Merhum Turgut Özal'ın ölüm zamanı ve şekli ile ilgili değerlendirme yapılamadığı, Köşk'teki olayın olduğu andan hastaneye girişine kadar geçen süredeki saniyeler ve dakikalar hayati önem arz ettiğinden, yolun makul sürede alındığı kabul edilse dahi ilk yardım için gerekli sürenin aşıldığı, daha yakın bir hastanenin tercih edilmemesinin kişinin verilecek tıbbi bakıma yanıtını etkileyecek önemli bir dezavantaj olduğu" şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

İnceleme neticesinde;

- Yol güzergâhının değiştirilmesinde öne sürülen, "Cumhurbaşkanı'nın durumunun aciliyeti-vahameti", "yoldaki trafik yoğunluğu", "en yakın hastaneye ulaşma düşüncesi" ve "aracın arızalanması" etkenlerinden hangisinin/hangilerinin esas belirleyici etken olduğu yönünde kesin bir kanaate ulaşılamamıştır.

- Merhum Cumhurbaşkanı'nı hastaneye götüren aracın garajdan çıkış saatinin Garaj Kayıt Defterinde 10.45 olarak yazılması, nöbetçi yaver tarafından düzenlenen Nöbet Kayıt Defterinde (ceride) aracın çağrılma saatinin 10.55 olarak belirtilmesi, bilgisine başvuru yapılan Köşk personeli

tarafından aracın GATA'ya hareket saatinin 10.00 ilâ 11.00 aralığında farklı saatler olarak ifade edilmesi; Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde açılan hasta dosyasındaki belgelerde Merhumun hastaneye giriş saatinin 11.15 olarak kaydedilmesi, nöbetçi yaver tarafından düzenlenen ceridede bu saatin 11.20 olarak yazılması, hastanede yapılan kan gazı tetkikinin çıktısında kayıtlı olan saatin ise 10.50 olması, bilgisine başvuru yapılan kişiler tarafından Hacettepe Üniversitesi Hastanesine varış zamanının 10.17 ilâ 11.15 arasında farklı saatler olarak beyan edilmesi hususları birlikte değerlendirildiğinde; Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanması üzerine Köşk'ten GATA'ya hareket ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesine varış saatlerinin kesin olarak tespit edilmesi mümkün olamamıştır.

- Sayın Cumhurbaşkanının içinde bulunduğu ambulansın Köşk'ten hareket ettiği saat ile Hacettepe Üniversitesi Hastanesine vardığı saat ve takip edilen yol güzergâhı ile intikal sırasında yolun trafiğe açık bulundurulması yönünde alınan tedbirler (telsiz ile yapılan bağlantı sonucu trafik eskortunun konvooya dahil olarak yolu açması) dikkate alındığında ve konuyla ilgili beyanlar değerlendirildiğinde, Köşk'ten çıkışla Hacettepe Üniversitesi Hastanesine varışın "makul bir sürede" sağlandığı, bu veriler ışığında Sayın Cumhurbaşkanının şehrin içerisinde dolaştırılmadığı ve bir zaman kaybının da söz konusu olmadığı, yol makul sürede alınsa dahi ilk yardım için gerekli sürenin aşıldığı değerlendirilmiştir.

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesine çocuk acilden girilmesi sebebiyle hastane içinden dolaşarak büyük acile gelinme sürecinin ise, çok kısa bir zaman kaybına sebebiyet verdiği kanaati edinilmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesine getiriliş nedeni ve sağlık durumu ile ilgili hastaneye yeterli bilginin verilmediği ve herhangi bir hazırlığın yapılmadığı, ancak bu durumun acil serviste o gün görevli olan doktor ve diğer sağlık personelinin müdahalesinde bir gecikmeye mahal vermediği anlaşılmıştır.

11 - Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın hastaneye getirildiğinde ölü mü/sağ mı olduğu yönünde tereddütlerin muhtelif zamanlarda dile getirildiği görülmektedir.

Merhum Cumhurbaşkanını Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde ilk karşılayan ve hastanenin büyük acil servisinde kapı nöbetçisi olarak görev yapan Dr. Aysel Paşaoğlu 27.07.2011 tarihli beyanında, "(...) Benim kanaatim hastaneye ölü olarak geldiği ve bütün müdahalelere rağmen geri döndürülmediği yönündeydi. Benim gördüğümde hiçbir canlılık emaresi yoktu. Nabız ve tansiyon alınamıyordu. Göz pupilleri dilate olmuştu. El ve ayaklarda morarma başlamıştı, idrarını da kaçırmıştı. Benim gözlemime göre hastaneye getirildiğinde en az 20-30 dakika önce ölmüştü, veriler bu durumu gösteriyordu. Ben gördüğümde rahmetliye ne Köşk'te ne de ambulansda hiçbir müdahale yapılmamıştı. Ambulansda hiçbir donanım yoktu." şeklinde gözlemini aktarmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisinde ilk müdahaleyi yapan kıdemli dahiliye asistanı Dr. Mustafa Kadri Altundağ tarafından iç hastalıkları notu başlığı altında düzenlenen doktor gözlem formunda, Merhum Cumhurbaşkanının durumu, *“Saat 11.15 te HÜTF büyük acil polikliniğine gelen Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın ilk muayenesinde, tansiyonu alınmıyordu. Nabızı alınmıyordu. Solunumu yoktu. Pupiller fixed dilateydi.(...)”* şeklinde tanımlanmıştır.

Dr. Mustafa Kadri Altundağ 25.05.2011 tarihli beyanında ise; *“(...) Ben ve diğer doktor arkadaşlar ile yardımcı sağlık personeli Sn. Cumhurbaşkanını karşıladık. Ambulansta yanında kimler vardı tam olarak hatırlayamıyorum. Aracın önünde şoför ve bir kişi vardı, ancak bu kişinin kim olduğunu hatırlamıyorum. Ambulansın sedyesini çıkartmakta bayağı zorlandık. Rahmetli sedyede yatıyordu, vücudunun baş kısmının bulunduğu sedyenin arka kısmı 30-45 derecelik bir açıyla nispeten dik duruyordu. Rahmetlinin başı yana doğru kaymıştı. Benim ilk gördüğümde bilinci yoktu ve solunumu durmuştu. Ayrıca tansiyonunu ve nabzını alamadık. Muhtemelen kalbi ve solunumu önceden durmuştu. Rahmetlinin bu haline halk dilindeki tanımlama ile ölü diyebiliriz, ancak o anki bulgulara baktığımızda tıbbi anlamda öldüğünü söyleyemeyiz.(...)”* şeklinde tespitlerini paylaşmıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının vefatından sonra, Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde düzenlenen Tıbbi Tutanakta; *“(...) Hacettepe Üniversitesi Hastanesi acil servisine saat 11.15. de girilmiştir. Burada yapılan tetkikte pupillerin genişlediği, nabız ve solunumun durduğu, kan basıncının alınamadığı tespit edilmiştir.(...)”* şeklinde açıklamaya yer verilmiştir.

17 Nisan 1993 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde acil servis kapı nöbetçisi olarak görev yapan Dr. Aysel Paşaoğlu, dâhiliye kıdemli asistanı Dr. M. Kadri Altundağ ve acil serviste müdahaleye katılan diğer doktor ve sağlık personelinin beyanları ile doktor gözlem formu ve tıbbi tutanakta yer alan bilgilerden, Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın hastaneye getirildiğinde tıbbi olarak öldüğü yönünde bir belirleme yapılamamakla birlikte; solunum aktivitesinin ve kalp ritminin bulunmadığı, göz bebeklerinin büyümüş olduğu (fixed dilate), nabzının atmadığı ve tansiyonunun alınmadığı hususlarının tespit edildiği anlaşılmıştır.

Tıbbi Uzmanlar Heyeti de Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesi getirildiğindeki durumuna ilişkin, *“Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Hastanesine kabulünde yapılan ilk tıbbi muayenelerde kalp aktivitesinin, spontan solunumunun ve tansiyonun yokluğu ile pupillerin fiks ve dilate olmasının adli tıp pratiğinde hukuken somatik ölüm olarak kabul edilebileceği”* sonuç ve kanaatine varmıştır. Halk dilinde ölüm olarak kabul edilen somatik ölüm durumu aynı Raporda *“insan vücudundaki üç ana sistemden, dolaşım ve solunum sistemlerinin yapay destek almaksızın çalışmaması ve santral sinir sistemi fonksiyonlarının durması”* şeklinde tanımlanmıştır.

12 - Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'a Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde asistan ağırlıklı bir kadro ile ilk müdahalenin yapıldığı, uzman hekimlerin sürece daha sonra dâhil olduğu gibi yapılan tıbbi müdahalelere ilişkin bazı iddiaların kamuoyuna yansıdığı görülmüştür.

17 Nisan 1993 tarihinde kıdemli dahiliye asistanı sıfatıyla Merhum Cumhurbaşkanına ilk müdahaleyi yapan Dr. Mustafa Kadri Altundağ tarafından iç hastalıkları notu başlığı altında düzenlenen doktor gözlem formunda, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisinde yapılan işlemler, *“Saat 11.15’te HÜTF büyük acil polikliniğine gelen Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL’ın ilk muayenesinde, tansiyonu alınmıyordu. Nabızı alınmıyordu. Solunumu yoktu. Pupiller fixed dilateydi. Hasta resusitasyon odasına alındı ve derhal entübe edildi, mayi yolu açıldı. Eksternal kardiak masaja başlandı. Monitorize edildi. Kardiak elektrik aktivitesi yoktu. Düz çiziyordu. Adrenalin, Bikarbonat, Atropin ve Kalsiyum yapıldı. Hasta suni teneffüs ve eksternal kardiak masaj eşliğinde Kalp-Damar Cerrahisi yoğun bakım ünitesi’ne nakledildi. (Yoğun bakım ünitesine alınmadan iki kez defibrille edildi.)”* şeklinde belirtilmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanına ait hasta dosyası içerisinde bulunan, Kalp-Damar Cerrahisi yoğun bakım ünitesinde Merhum Cumhurbaşkanına yapılan işlemlere ise Dr. Erhan Atahan (Çekiç) tarafından düzenlenen doktor gözlem formunda yer verilmiştir.

17 Nisan 1993 tarihli Tıbbi Tutanakta, Merhum Cumhurbaşkanına Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yapılan tıbbi müdahale ile ilgili işlemler; *“(…) Hacettepe Üniversitesi Hastanesi acil servisine saat 11.15. de girilmiştir. Burada yapılan tetkikte pupillerin genişlediği, nabız ve solunumun durduğu, kan basıncının alınamadığı tespit edilmiştir. Uzman doktorlar hemen kalp masajına tıbbi tedaviye başlamışlar, bu amaçla bacak toplardamarına katater ve akciğere de tüp koymuşlardır. Bu girişimler devam ederken Sayın Cumhurbaşkanımız suretle Kalp-Damar Cerrahisi Yoğun Bakım Ünitesine nakledilmiş ve kalp cerrahları, kardiologlar, nörologlar ve anesteziyologlardan oluşan bir konsültasyon ekibinin derhal sürekli kontrol ve tedavisine alınmıştır. Bu girişimlere ilaveten hemen geçici kalp pili takılmış, aynı anda intraaortik balon pompasına bağlanmıştır. Bütün bu girişimlere rağmen Sayın Cumhurbaşkanımızın durumu ciddiyetini korumuş ve hayati fonksiyonlarında hiçbir gelişme ve geriye dönüş gözlenmemiştir.”* şeklinde gösterilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Acil Servisi ve Kalp-Damar Cerrahisi Yoğun Bakım Ünitesinde yapılan müdahaleleri içeren iç hastalıkları notu, doktor gözlem formu ile müdahaleye katılan kişilerin beyanları dikkate alındığında; Merhum Cumhurbaşkanına, büyük acil ile diğer ilgili servislerde o gün görevli (nöbetçi) olan asistan doktorlar (tıp fakültesi mezunu olup sahasında uzmanlık eğitimi alan) tarafından acil servis yeniden canlandırma odasında müdahale edildiği, Genel Cerrahi ABD öğretim üyesi ve bir süre acil servis sorumlusu olarak görev yapan Doç. Dr. Arif Özdemir’in de acil servisteki müdahaleye katılarak bu süreci yönettiği, tıbbi tutanak

ile ölüm raporunda isim ve imzası bulunan öğretim üyelerinin ise olay tarihinin hafta sonu olması nedeniyle kendilerine haber verilmesi üzerine hastaneye gelerek yoğun bakım servisindeki müdahaleye katıldıkları anlaşılmaktadır.

Merhum Cumhurbaşkanı Hacetpete Üniversitesi Hastanesinde yapılan müdahale sürecine ilişkin Tıbbi Uzmanlar Heyetinin tespit ve değerlendirmelerine ise aşağıda yer verilmiştir.

“Hacetpete Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisine Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın kabulünde kalbin elektriksel aktivitesinin olup olmadığına dair görsel ve/veya yazılı belge olmayıp hastayı değerlendiren hekimin notunda monitörde kardiyak aktivitenin olmadığı, düz çizginin görüldüğü ifade edilmektedir. Bunun üzerine Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın resusitasyon odasına alınarak entübe edilip eksternal kardiyak masaja başlandığı, resusitasyon amacıyla verilen farmakolojik tedavi, suni teneffüs ve eksternal kardiyak masaj eşliğinde kalp damar cerrahisi yoğun bakım ünitesine nakledildiği, bu süreçte Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın iki kez defibrile edilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Kalp damar cerrahisi yoğun bakım ünitesine kabul edilen Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın mevcut tablosunda değişiklik olmaması üzerine eksternal kardiyak masaja sürekli devam edilip adrenalin, lidokain, bikarbonat, kalsiyum, atropin ve deksametazon (dekort) içerecek şekilde ilaçlarla resusitasyonun sürdürülmeye çalışıldığı, ardından arteriyel ve venöz monitorizasyon ve femoral arter yoluyla da intraaortik balon pompası konularak Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın hemodinamik olarak daha yakın takip edilmeye ve desteklenmeye çalışıldığı, takiben sağ juguler ven yoluyla sağ ventriküler geçici pacemaker elektrodu yerleştirilerek kardiyak pacing uygulandığı, pace spike’larının gözlenmesine rağmen ventrikül cevabı alınmadığı, hemen dopamin infüzyonuna başlanıp iki adet haemaccel uygulandığı, hastanın tüm bu tıbbi çabalara rağmen klinik, muayene ve laboratuvar bulgularında anlamlı herhangi bir düzelme olmaması üzerine 14:30’da eks olarak kabul edildiği belirtilmiştir.

Hasta dosyası incelendiğinde, ALT, AST, LDH, Na, glukoz, kreatinin, CK ve fosfor düzeylerinin normalden daha yüksek olduğu, protein ve albümin değerlerinin aşırı düşük olduğu, klor değerlerinin, tetkiklerden birinde normalden yüksek, diğer iki tetkikte ise normalden düşük olduğu görülmüştür.

Dr. Erhan Çekiç tarafından düzenlenen kalp damar cerrahisi yoğun bakım ünitesindeki tıbbi kayıta, “ ... saat 12:30 dan itibaren endotrakeal tüpten kan geliyordu. Endotrakeal tüpünden sekresyon kanlı geliyordu, devamlı aspire ediyordu. Çekilen akciğer grafisinde herhangi bir patoloji tespit edilmedi. ...” kaydı düşülmesine rağmen bahsi geçen akciğer grafisinin hasta dosyasında bulunmaması sebebiyle tıbbi dokümanda geçen bilginin teyidini yapmak mümkün olamamıştır.

Merhum Turgut Özal'la ilgili tıbbi kayıtlarda ve beyanlarda "digoksin" kullandığına dair bir bilgi olmamasına rağmen o dönemdeki Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Klinik Patoloji Laboratuvarı şefi Dr. Cumhur Özkuyumcu beyanında, kendisine digoksin düzeyi ölçülmesi için gönderilen kanın hemolizli olduğu, sonuç alınmadığı, bununla birlikte digoksin düzeyinin çok yüksek değerlerde olduğu için cihaz tarafından okunamadığı bilgisini aktarmış ve bu bilgiyi not ettiğini ifade etmiştir. Ancak, hasta dosyasında bu işleme ait bir kayda rastlanılmamıştır.

Merhum Cumhurbaşkanına Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yapılan müdahaleye ilişkin hasta dosyasının tetkikinde aşağıdaki tespit ve değerlendirmelere ulaşılmıştır.

- Genel tıbbi bilgilere göre; nabızı alınamayan, solunumu olmayan, pupillerin fiks ve dilate olan bir kişi acil servise ilk getirildiğinde, sağlık ekibi tarafından hava yolları kontrol edilip dışarıdan verilecek havanın akciğerlere ulaşmasını sağlayan alet (endotrakeal tüp) soluk borusuna yerleştirilir. Yine eş zamanlı olarak kalp aktivitesinin takibi için kardiyak monitöre bağlanır. Ambu ile hava verilirken standartlara uygun olarak kalp masajı yapılır. Solunum ve dolaşım yardımı yapılırken damar yolu açılarak duruma uygun ilaçlar verilmeye başlanır ve daha sonra yapılan müdahalelerin etkinliği değerlendirilir.

Beyanlardan anlaşılacağı gibi, büyük acil serviste asistan doktorların (tıpta uzmanlık öğrencisi), 6. sınıf intörn doktorlar ile 5. sınıf stajyer doktorların bulunduğu, merhum Cumhurbaşkanına ilk tıbbi müdahalenin değişik ana bilim dallarından gelen asistan doktorlar ile birlikte nöbetçi asistan doktor tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Merhuma acil serviste yapılan ilk tıbbi müdahalelerde hangi işlemin kim ya da kimler tarafından yapıldığına dair bir kayıt olmadığından ve bu yöndeki beyanlarda tutarsızlıklar bulunmaktadır. Ancak, Merhum Turgut Özal'ın büyük acil servisine kabul edildiği andan yoğun bakım ünitesine nakledildiği ana kadar kayıtlardan anlaşılacağı üzere yukarıda belirtilen ilk yardımdaki tüm işlemlerin yerine getirildiği görülmektedir.

- Hacettepe Hastanesi Kalp Damar Cerrahisi Yoğun Bakım Ünitesinde ise, 1993 yılında bu tür olgulara arteriyel ve venöz monitorizasyon, intraaortik balon pompası, pacemaker elektrodu yerleştirilmesi ve transfemoral kardiyopulmoner by-pass gibi ileri düzey resüsitasyon işlemlerinin uygulanabildiğinin bilindiği, ancak arteriyel ve venöz monitorizasyon, intraaortik balon pompası ve pacemaker elektrodu yerleştirilmesi işlemlerinin yapılmış olmasına rağmen transfemoral kardiyopulmoner by-pass gibi uygulamaların niçin yapılmadığına yönelik tıbbi kayıtlarda ve beyanlarda açıklama bulunamamıştır.

- Genel tıbbi uygulamalara bakıldığında resüsitasyonun ilk aşamasında sık aralıklar (yaklaşık 5 dakikada bir) ile kan gazı ölçümü yapılması gerektiği, daha sonra kan gazı ölçüm aralıklarının hastanın genel durumu ve kan gazı sonuçlarına göre tekrarlanması gerektiği bilinmektedir. Merhum Turgut Özal'ın hasta dosyasının tetkikinde toplam 4 adet kan gazı ölçümü

yapıldığı, aralıklarının ise sırasıyla 39-22-48 dakika olduğu, yapılmış olan 4 adet kan gazı sonuçlarında iyiye gidiş görülmediğinin aşikar olduğu anlaşılmıştır. Kan gazlarındaki oksijen değerlerinin anormal olduğu göz önüne alındığında söz konusu kan gazı tetkikinin daha sık aralıklar ile bakılmasının gerektiği, kan gazının neden az sayıda çalışıldığı ile ilgili tıbbi belgelerde bilgi olmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca, biyokimyasal tetkiklerin sayıca az yapıldığı kanaati edinilmiş, bazı tetkiklerin (tam kan sayımı, kanama/pıhtılaşma parametreleri gibi) ise, hiç yapılmamış olduğu belirlenmiştir.

- Kayıtlardaki bilgilere göre, resüsitasyon sırasında verilen sodyum bikarbonat miktarının (toplam 2550 mL) çok yüksek olduğu, bu değerlerin sağlıklı insan için bile gerek sıvı gerekse sodyum yükü açısından hayati sonuçlar doğuracağına bilinmesi gerektiği, nitekim saat 12:39 da çıkan kan gazı sonuç belgesinde elle yazılı olan sodyum değerinin 182 mmol/L ölçülmesi, daha sonraki ölçümde "out of inst. range (high)" sonucunun çıkmış olması söz konusu hayati tehlike ihtimalini teyit ettiği, bu konuyu açıklayacak hastane dosyası içerisinde hekimlere ait bir değerlendirmenin bulunmadığı anlaşılmıştır.

- ALT ve AST, sodyum ve diğer elektrolit düzeylerinde normalden daha yüksek değerler saptandığı görülmüştür. Bu değerlerin bir kısmının kardiyopulmoner resüsitasyona (kalp akciğer canlandırması, CPR) bağlı olabileceği düşünülmeyle birlikte protein ve albümindeki aşırı düşük değerlerin (albumin değerinin 1.2 g/dL, normali 3.2-4.5 g/dL, total proteinin ise 2.3 g/dL, normali 6.0-7.8 g/dL olduğu), Merhum Cumhurbaşkanının bilinen hastalıkları ve mevcut klinik durumu dikkate alındığında akut bir kardiyak olayla açıklanamayacağı düşünülmektedir. Ancak, bu konuda herhangi bir incelemenin yapıldığına dair hasta dosyasında da bir kayda rastlanılmamıştır.

- Hasta dosyasındaki kayıtlara göre, fosforun 12.8 mg/dL (normali 2.3-4.7 mg/dL) olarak ölçüldüğü görülmüştür. CPR'ın fosforu yükselttiği bilinmekle birlikte üç kat yükselttiği ile ilgili literatürde bir bilgi bulunmamıştır. Bazı farmasötik ve toksikolojik maddelerin fosfor değerlerini bir miktar yükselttiği bilinmektedir. Bu nedenle bu kadar yüksek fosfor değerinin açıklanmaya ihtiyacı vardır. Ancak, bu konuda herhangi bir incelemenin yapıldığına dair hasta dosyasında bir kayıt görülememiştir.

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde alınan kan örneğinde kan üre azotu normal iken, kreatinin düzeyi 2.1 mg /dL olarak tespit edilmiştir. Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Düzen Laboratuvarı tarafından 1987-1993 yılları arasında yapılan tetkiklerine bakıldığında, kan üre azotu ve kreatinin düzeylerinin normal aralıklarda seyretmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kan üre azot değeri normal olduğu halde izole kreatinin yüksekliği yapan durumlara bakıldığında bunların kas yıkımı, simetidin, trimetoprim, sefalosporin gibi ilaçların kullanımı, kanda keton, metanol ve isopropil alkolün olabileceği literatürden anlaşılmaktadır. Ancak, Merhum Cumhurbaşkanının tıbbi kayıtlarında bunlarla ilişkili bir durum saptanmamıştır. Resüsitasyon sırasında meydana gelen kas

yıkımının az olduğu bilinmektedir. Merhum Cumhurbaşkanının tetkik sonuçlarındaki CK değerinin CPR uygulamasına bağlı "Ezilme Sendromu" olasılığı ile hafif yükselmesinin (1642 U/L) kreatinindeki bu yüksekliği açıklamayacağı; netice olarak, kan üre azotu normal iken kreatinin düzeyinin yüksek bulunmasının açıklanması gereken bir durum olduğu değerlendirilmiştir. Ancak, hastane dosyasında veya hekimlerin beyanlarında açıklayıcı bir yorumun yapılmamış olduğu tespit edilmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Hastanesine kabulünde yapılan ilk tıbbi muayenelerde kalp aktivitesinin, spontan solunumunun ve tansiyonun olmadığı, pupillerin fiks ve dilate olduğu tespit edilmiş olması adli tıp açısından somatik ölüm (insan vücudundaki üç ana sistemden, dolaşım ve solunum sistemlerinin yapay destek almaksızın çalışmaması ve santral sinir sistemi fonksiyonlarının durması somatik ölüm olarak tanımlanmaktadır) olarak bilinen duruma uygun olduğu kanaatini oluşturmaktadır. Ölüm anı Merhumun ilk düştüğü an olarak kabul edilir ise aradan bu kadar uzun süre geçtikten sonra kişinin hayata dönmesinin mümkün olmadığı tibben kabul edilen bir gerçektir."

13 - Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi yapılması hususunun Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde değerlendirildiği, aileye (Sayın Semra Özal) konunun sorulduğu, ancak otopsi yapılmasının aile tarafından kabul edilmediği ifade edilmektedir. Sayın Semra Özal ise, otopsi konusunun kendilerine sorulmadığını, esasen sorulmasının da gerekmediğini, kendilerine önerilen konunun tahnit olduğunu, bu işleminin de Merhumun naaşının defin merasimine kadar korunduğu GATA'da yerine getirildiğini belirtmektedir.

Yapılan araştırma ve inceleme neticesinde, Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi yapılması konusunun gündeme gelip gelmediği hususunda aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır.

- Sayın Semra Özal'ın, Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi işleminin yapılıp yapılmaması konusunda Dr. Cengiz Aslan dahil hiç kimsenin kendisine bir şey sormadığını, bu nedenle otopsiye izin vermediği yönündeki iddiaların doğru olmadığını, eğer sorulsaydı otopsinin yapılmasını isteyeceğini, kendisine sorulan hususun tahnit ve mumyalama olduğunu, bu meyanda sadece mumyalamaya rıza göstermediğini ifade etmiştir.

- Ölüm raporunda isim ve imzası bulunan Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Yüksel Bozer, Turgut ÖZAL'ın vefatında ne bir ihbar, ne bir klinik şüphe ne de otopsi yapılmasını düşündürecek başka bir durumun olmadığını, kısaca otopsi yapılmasını gerektirecek bir şüphenin bulunmadığını; yine ölüm raporunda onayı bulunan Hastaneler Başhekimi Prof. Dr. Celal Çelik Taşar, ölümün şüpheli olarak görülmediğini beyan etmişlerdir.

- Ölüm raporunda isim ve imzaları bulunan Prof. Dr. İlhan Paşaoğlu, Prof. Dr. Mehmet Kemal Erdem, Prof. Dr. Ali OTO ve Prof. Dr. Kubilay Varlı'nın ise, kendilerinin bulunduğu

ortamda otopsi konusunun konuşulmadığını ve gündeme gelmediğini ifade etmişlerdir.

- Otopsinin sorulmadığı, gündeme gelmediği ve değerlendirilmediği yönündeki beyanlara karşılık;

Dr. Cengiz Aslan'ın 'Sayın Semra Özal'a doktor arkadaşlar beni aracı olarak gönderdiler otopsi yapalım mı dedim. Fevkalade üzgündü. "Ben orasını burasını kestirmem, Öldü işte görmüyor musun, geri mi getireceksiniz? dedi",

Av. Bilgin Yazıcıoğlu'nun, "resmi ölümü açıklandıktan sonra tedavi sürecine katılan doktorların talebiyle Sayın Semra Özal'a Cumhurbaşkanımızın vücudunda otopsi yapılması konusunu açtığımda "ben eşimi parçalatmam" diyerek otopsi yapılmasını istemediğini açıkça ifade etti.",

Musa Öztürk'ün "Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde ölüm sonrası Cumhurbaşkanımızın naaşı üzerinde otopsi yapılması yönünde Rektör Yüksel Bozer, Doktor Cengiz Aslan ve müdahalede bulunan üst düzey doktorlar kendi aralarında konuştuktan sonra Semra Hanıma otopsi yapılması yönünde öneri götürmelerine rağmen, Semra Hanım otopsi yapılmasını kabul etmedi.",

Arif Yüksel'in, "Ölüm günü saat 22.00 sıralarında cenazesi GATA'ya götürülmüştü. Burada yıkanması sırasında Kardeşi Korkut Özal, oğlu Ahmet Özal, GATA komutanı Ömer Şarлак ve Bedrettin Dalan vardı. Başka kişilerde olduğunu hatırlıyorum. Ancak isimlerini şuan tam bilemiyorum. Ben burada Hâkim olduğumu, Adalet Bakanlığı Müsteşarlığı yaptığımı belirterek bu ölümün şüpheli olduğunu ve otopsi yapılması gerektiğini sesli olarak ifade ettim. Ama orada bulunanlar bu talebimi "aile istemiyor" diye olumsuz karşıladılar. Ben de "bu durum yarın tartışılabilir, dikkat etmek lazım" diye söyledim.",

yönündeki beyanların otopsi konusunun gündeme gelip değerlendirildiği ve bu meyanda konunun aileye (Sayın Semra Özal) iletildiği hususunda kanaat oluşturmuştur. Hüsnü Doğan, Prof. Dr. Hilmi Özkutlu, Halil Şıvgın ve Saffet Arıkan Bedük'ün otopsi konusunun Sayın Semra Özal'a sorulduğu yönündeki beyanları da bu kanaati güçlendirmiştir.

- GATA Komutanlığı tarafından Kurulumuza gönderilen yazı içeriğinden de anlaşılacağı üzere, Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde ölü muayene ve otopsi işleminin yapılmadığı, sadece defin merasimine kadar naaşın korunması için kısmi tahnit işleminin uygulandığı, ancak yapılan bu işleme yönelik bir tutanağın da tanzim edilmediği anlaşılmıştır. Görevi başında vefat eden Birinci Cumhurbaşkanımız Merhum Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ve görevi başında rahatsızlanıp bilahare vefat eden Dördüncü Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in ölümünü müteakip yapılan tahnit işleminde hangi maddelerin kullanıldığı ve tahnitin kimler tarafından yapıldığına dair tutanak düzenlendiği görülmüştür.

Bu açıklamalar neticesinde; otopsi konusunun hiç gündeme gelmediği yönündeki beyanların, otopsi konusunun gündeme gelip değerlendirildiği yönündeki beyanlarla

örtüşmediği; gerek Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde gerekse GATA'da Merhum Turgut ÖZAL'ın naaşı üzerinde otopsi yapılması konusunun bir şekilde gündeme geldiği, ancak ailesinin (Sayın Semra Özal) istememesi gerekçe gösterilerek otopsi işleminin yapılmadığı kanaatine varılmıştır.

14 - Merhum Cumhurbaşkanı'nın 17 Nisan 1993 tarihinde vefatından sonra Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde özel doktoru Cengiz Aslan tarafından hatıra ve/veya zehirlenme iddialarının bertaraf edilmesi amacıyla saçından bir miktar kesilerek Sayın Semra Özal'a verildiği ifade edilmiştir.

İşbu raporun ilgili bölümünde yer verilen beyanlardan, Merhum Cumhurbaşkanı'nın saçından bir tutamın kesilerek alındığı anlaşılmaktadır. Alınan saç telini, Sayın Semra Özal "hatıra olarak sakladığını" belirtmekle birlikte, Dr. Cengiz Aslan, 'Saç tellerini alırken ilerde zehirlenme iddialarının ihtimalini düşündüm. Prof. Yahya Laleliye ölümün sebebini biliyorsak ta ileride Fatih Sultan Mehmet'i de misal göstererek kanında toksikoloji ile ilgili bir araştırma yapıp yapılamayacağını sordum. O zamanki teknolojiyle bir netice çıkaramayız dedi.' şeklinde beyanda bulunmuştur. Ancak, alınmış olan bu saç telinin hatıra amacıyla mı yoksa zehirlenme şüphesini izale etmek amacıyla mı alındığı hususunda kesin bir kanaat oluşturabilmek mümkün olamamaktadır.

Merhum Cumhurbaşkanı'nın alınan saç telleri üzerinde bu güne kadar herhangi bir inceleme yapılmadığı Sayın Semra Özal ve T. Ahmet Özal'ın beyanlarından anlaşılmıştır. Diğer taraftan, Sayın Semra Özal beyanında, 'konunun aydınlanmasına bir katkı sağlayacaksa bu saç tellerini yetkili makamlara verebileceğini' ifade etmektedir.

Bu konudaki nihai değerlendirme soruşturma ve kovuşturma makamlarına ait olmak üzere, Dr. Cengiz Aslan tarafından şüphe/hatıra gerekçesiyle alınan saç tellerinin, alınış tarzı ve sebebi, bugüne kadar nasıl ve nerede muhafaza edildiği gibi hususlar yeterince açık olmamakla birlikte, günümüzdeki teknolojik imkânlar nazara alındığında, Merhum Cumhurbaşkanı'nın alınan saç tellerinin üzerinde inceleme yapılmasının, şüpheli ölüm iddialarının aydınlatılmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir.

15 - Merhum Turgut ÖZAL'ın oğlu T. Ahmet Özal, 1998 yılında babasının ölümü ile ilgili katıldığı bir televizyon programı sonrasında, kendisini Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde Laboratuvar Şefi olarak tanıtan ve doçent olduğunu ifade eden bir kişinin kendisini telefonla arayarak, rahmetli babasının hastaneye getirildiği sırada alınan kan örneğinin halen Hastanede bulunduğunu ve müracaat etmeleri halinde bu kanı verebileceklerini söylediğini, bunun üzerine annesi ile görüşüp gerekli müracaatı yapmaya hazırlandığı sırada, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Laboratuvarında çalıştığını beyan eden başka bir erkek şahıs tarafından arandığını ve bu şahsın kanın içinde bulunduğu tüpün yere düşerek kırıldığını söylediğini, yazılı ve görsel

medyada değişik zamanlarda gündeme getirmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği gün Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde alınan kan örneğinin Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi Klinik Patoloji Laboratuvar Şefi Doç. Dr. Cumhur Özkuyumcu ve Laboratuvar teknisyeni Hatice Güngör tarafından üzerinde çalışıldıktan sonra saklandığı ve 1996 yılında Klinik Patoloji Laboratuvarı Biyokimya Bölüm Şefi Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ünsal tarafından laboratuvarında temizlik yapılması/elektrik kesintisi sırasında atıldığı adı geçenlerin beyanlarından anlaşılmıştır. Yürütülen çalışma sırasında bu konunun diğer laboratuvar çalışanları tarafından da bilinen bir durum olduğu intibai edinilmiştir.

Doç. Dr. Cumhur Özkuyumcu beyanında, 17 Nisan 1993 tarihinde saat 12.00 sıralarında Hacettepe Üniversitesi Hastanesine geldiğini, saat 14.00 sıralarında çalışılmak üzere kendisine Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğinin gönderildiğini ve birden fazla test çalışıldığını, digoksin dışında çalıştığı diğer testleri hatırlamadığını ifade etmekte; laboratuvar teknisyeni Hatice Güngör'de beyanında, o tarihte icapçı olduğunu, Cumhur Özkuyumcu tarafından saat 12.00 sıralarında protokol hastası olduğu belirtilerek evinden çağrıldığını ve TORCH grubu (oxoplazma İgG, İgM-CMV İgG, İgM- Rubella İgG, İgM) olarak ifade edilen bir kan çalışması yaptığını söylemektedir. Her iki beyan sahibi de, Merhum Cumhurbaşkanının hasta dosyasında bulunan test sonuçları arasında o gün kendilerinin çalıştıkları test sonuçlarının bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Merhum Cumhurbaşkanının tıbben öldüğü yönünde genel bir kanaat oluştuktan sonra ve ölümünün resmen açıklanmasından (saat 14.30) kısa bir süre önce yapıldığı belirtilen (saat 14.00) tetkiklerin hangi amaçla çalışıldığı tespit edilememekle birlikte; tedavi amaçlı olamayacağı düşünüldüğünde, ölüm sebebini araştırmak için istenmiş/yapılmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Ancak hangi tür tetkiklerin istendiği, çalışıldığı ve sonuçlarının ne olduğu bilinemediği için kesin bir kanaate ulaşılamamıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce, 1999 yılında otomasyona geçilmiş olduğundan daha eski tarihli bilgi ve belgelere ulaşılamadığı belirtilerek, 17 Nisan 1993 tarihi itibariyle Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Klinik Patoloji Laboratuvarında yapılabilen tetkik ve tahlillerin listesi bildirilememiştir. Bu nedenle Doç. Dr. Cumhur Özkuyumcu tarafından Kurulumuza sunulan ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Klinik Patoloji Laboratuvarında 1993 yılında çalışılabilecek kitlelere dair listenin Tıbbi Uzmanlar Heyeti tarafından değerlendirilmesi sonucunda; belli tetkiklerle sınırlı da olsa laboratuvarında o tarihte ölüm sebebini araştırılmasına yönelik çalışma yapılabileceği anlaşılmıştır.

Saklandığı anlaşılan kan örneğinin kim tarafından ve hangi amaçla alındığı, laboratuvara tetkik için kimin tarafından gönderildiği, hangi tür tetkiklerin istendiği, kan örneğinin laboratuvarında ne şekilde teslim alındığı, teslim alınan kan örneğinin hangi tetkiklerin ne amaçla,

ne zaman çalışıldığı ve ne tür sonuçlara ulaşıldığı, çıkan sonucun talep eden birime/doktora iletilip iletilmediği, iletilmiş ise ne şekilde iletildiği, hasta dosyasında bulunmadığı anlaşılan ve kan örneği üzerinde çalışmak üzere evinden telefonla çağrılan laboratuvar teknisyeni Hatice Güngör'ün beyanına göre yaklaşık sekiz sayfa olduğu belirtilen sonuçların akıbetinin ne olduğunun tespit edilebilmesi eldeki bilgi ve belgeler ışığında mümkün olamamıştır.

Kan örneklerinin hangi hallerde ve ne şekilde saklanacağına dair bir düzenlemenin olmadığı, bu hususun daha ziyade laboratuvar şefi ve/veya bölüm sorumlusunun inisiyatifinde olduğu, genel uygulama olarak ihtiyaç halinde tekrar çalışmak üzere birkaç gün ve/veya özelliği durumlarda daha uzun süre kan örneğinin saklandığı beyanlardan anlaşılmaktadır. Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğini saklayan Doç. Dr. Cumhur Özkuyumcu ise beyanında, Merhum Cumhurbaşkanının, *"Devlet büyüğü olması nedeniyle yarın ihtiyaç olabilir, başka bir şey sorulabilir diye kan örneğini"* sakladığını, bu hususta kimseye bilgi vermediğini ifade etmektedir. Bu ifadeden başka, kan örneğinin hangi amaçla saklandığı hususunda başkaca bir bilgiye ulaşamadığından değerlendirme yapılamamıştır.

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ünsal beyanında, 1996 yılında laboratuvarında yapılan bir temizlik sırasında, Merhum Turgut ÖZAL'a ait olduğu söylenen kan örneğinin de içinde bulunduğu bazı kan örneklerinin atıldığını, bu konuyu o dönem Klinik Patoloji Laboratuvarı Şefi Prof. Dr. Ayşe Gülşen Hasçelik ile görüştüğünü, hastane yönetimine ise bilgi vermediğini ifade etmektedir. Konuyla ilgili bilgilerine başvuru laboratuvar Başteknisyeni Hüseyin Atıktürk ve laboratuvar teknisyeni Sevgi Gümüş de, Merhum Cumhurbaşkanına ait kan örneklerinin elektrik kesintisi sonucu dipfrizlerdeki buzların erimesi nedeniyle özelliğini kaybettiğinden atıldığını beyan etmektedir. Hangi sebeple atıldığı net olarak ortaya konulamamakla birlikte, Merhum Cumhurbaşkanına ait saklanan kan örneğinin atıldığı hususunun beyanlara göre sabit olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu konunun klinik patoloji laboratuvarı çalışanlarınca da bilindiği kanaati edinilmiştir.

Diğer yandan, Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğinin saklandığı ve daha sonra atıldığı/kaybolduğu yönündeki iddialar 1997-1998 yıllarında kamuoyuna basın yoluyla yansımış ve 20. Dönem Tokat Milletvekili Hanefi Çelik tarafından TBMM Başkanlığına sunulan ve Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılması talep edilen 19.12.1997 tarih ve 7/4034-10031 esas sayılı soru önergesi ile gündeme gelmiştir.

Bunun üzerine, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce Hastaneler Genel Direktörlüğünden konunun araştırılması talep edilmiştir. Hastaneler Genel Direktörü Prof. Dr. Mustafa Artvinli tarafından bu araştırma o dönem laboratuvar sorumluları olan Prof. Dr. Ayşe Gülşen Hasçelik ve Doç. Dr. İbrahim Ünsal'a yaptırılmış ve çalışma sonucu Hastaneler Genel Direktörlüğünce Rektörlük Makamına gönderilmiştir.

İşbu raporun ilgili bölümlerinde mahiyetine yer verilen söz konusu çalışma tetkik edildiğinde aşağıdaki hususların açıklanamadığı/anlamlandırılmadığı görülmüştür.

- Söz konusu çalışmada Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğini saklayan Doç. Dr. Cumhur Özkuyumcu ile görüşüldüğü belirtilmesine rağmen kan örneğinin saklanması söylentiden ibaret olduğu, herhangi bir bilgi ve kaydın bulunmadığından bahsedilmektedir.

- Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ünsal beyanında, 1996 yılında laboratuvarında yapılan bir temizlik sırasında, Merhum Turgut ÖZAL'a ait olduğu söylenen kan örneğinin de içinde bulunduğu bazı kan örneklerinin attırdığını ifade etmesine rağmen, Prof. Dr. Gülşen Hasçelik ile birlikte imzaladıkları 13.02.1998 tarih ve D-8 sayılı yazıda, saklanan kan örneği ile ilgili herhangi bir bilgi ve kaydın bulunmadığı ve konunun söylentiden ibaret olduğu belirtilmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının saklanmış olan kan örneğinin, Turgut ÖZAL'a ait olduğu kendisine personel tarafından hatırlatılmasına rağmen atılması talimatını veren Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ünsal'ın, bu kararı hastane yönetimine haber vermeksizin tek başına aldığı anlaşılmış, beyanında ise bu kan örneğinin tıbbi açıdan olmasa da adli açıdan bir değer olduğunu ifade etmiştir.

- Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ünsal, kan örneğinin atılması konusunda o dönem birlikte çalıştıkları Prof. Dr. Ayşe Gülşen Hasçelik ile görüşüğünü belirtmesine ve laboratuvarında çalışanların kan örneğinin saklandığı ve atıldığı hususundan haberdar oldukları kanaati edinilmesine rağmen, Prof. Dr. Ayşe Gülşen Hasçelik beyanında, bu hususta bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının kan örneğini saklanması ve atılması konusunun, ilgili personel arasında konuşulan ve basın aracılığıyla kamuoyuna yansıyan bir husus olmasına rağmen, Üniversite yönetimince 1998 yılında yapılan araştırma sonucunda konunun tespit edilememesi dikkat çekici bulunmuştur.

- 21. Dönem İstanbul Milletvekili Emin Şirin'in şikâyetiyle başlayan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2006 yılında yaptığı soruşturma sırasında, Hacettepe Üniversitesi Hastanesinden istenilen diğer belgeler ile birlikte söz konusu araştırma sonucunun da gönderildiği görülmüştür. Söz konusu araştırma sonucunu havi yazı, adı geçen Başsavcılık tarafından konu hakkında verilen takipsizlik kararının gerekçeleri arasında yer almıştır.

16 - T. Ahmet Özal, yukarıda yer verildiği üzere, katıldığı bir televizyon programı sonrası kendisini telefonla arayan ve Merhum Cumhurbaşkanına ait kan örneğinin halen Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde muhafaza edildiğini söylediğini, müracaat için hazırlık yaptıkları sırada bir başka kişinin arayarak söz konusu kanın döküldüğünü söylediğini, bu durumdan şüphelenerek o tarihte hissedarı olduğu Kanal 6 televizyonundan ismini hatırlayamadığı bir muhabiri konuyu araştırması için Hacettepe Üniversitesi Hastanesine gönderdiğini, söz konusu

muhabirin gizli kamera ile yaptığı çekimleri izlediğinde, laboratuvarında görevli olduğu anlaşılan orta yaşlı bir bayanın, *'babasının kanında bir insanın kanında bulunmaması gereken bazı maddelere rastlandığını'* beyan ettiğini dile getirmiştir.

Ayrıca, T. Ahmet Özal'ın yukarıda bahsi geçen laboratuvar görevlisi orta yaşlı bayana ulaşamadığı ve/veya öldürülmüş olabileceği yönünde beyanlarının da kamuoyuna yansıdığı görülmüştür.

T. Ahmet Özal 26.10.2010 tarihli beyanında, Kanal 6 televizyonu muhabirinin gizli kamerayla çektiği ve kendisinin izlediği kaseti bulduğunda Kurulumuza ulaştıracağını ifade etmiştir. Ancak, iki defa yazılı olarak istenilmesine rağmen bugüne kadar bahse konu kaset Kurula intikal ettirilmediği gibi gizli kamerayla çekim yaptığı ifade edilen muhabirin ismi de bildirilmemiştir. Bu nedenle gerek muhabirin bilgisine başvurulma, gerekse gizli kamerayla yapılan çekimin mahiyeti konusunda bir inceleme ve tespit yapabilme imkânı bulunamamıştır.

Kurulumuzca yürütülen çalışma sırasında, "orta yaşlı" olarak nitelendirilen bayan laboratuvar görevlisinin isminin Dilber Karabulut olduğu, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi laboratuvarında 1982-2003 yılları arasında sağlık teknisyeni/teknikeri olarak görev yaptığı, 2003 yılında emekli olduğu tespit edilmiş ve bilgisine başvurulmuştur.

Dilber Karabulut beyanında, T. Ahmet Özal'ın iddiasında bahsettiği gizli kamera ile yapılan çekimi teyit etmekle birlikte, esasen Merhum Cumhurbaşkanı'nın kan tetkik sonuçlarıyla ilgili söylediği hususun sonuçlardaki değerlerin alt ve üst sınırların (normal değerlerin) çok altında veya üstünde olmasına istinaden **'sonuçların allak bullak'** olduğunu belirtmekten ibaret olduğunu, ancak söylediklerinin yanlış anlaşıldığını, çarpıtıldığını, kendisinin aldığı eğitim itibarıyla söz konusu sonuçları değerlendirebilecek durumda olmadığını ifade etmiştir. Tıbbi Uzmanlar Heyeti de Raporunda Merhum Cumhurbaşkanı'nın kan değerlerinde anormalliklerin (ALT, AST, LDH, Na, glukoz, kreatinin, CK ve fosfor düzeylerinde normalden daha yüksek değerler saptandığı, protein ve albümin değerlerinin aşırı düşük olarak tespit edildiği, klorür değerlerinin ise, tetkiklerden birinde normalden yüksek, diğer iki tetkikte ise normalden düşük) olduğunu ve bunun izahının gerektiğini belirtmiştir.

17 - Sayın Semra Özal 01.12.2010 tarihinde yapılan görüşmede, hatırladığı kadarıyla 1998 yılında, halen ikamet ettiği İstanbul ili Sarıyer ilçesindeki evine kendisinin olmadığı bir zamanda, 34 TC 245 plakalı bir araçla gelerek, kendisini Azeri olarak tanıtan ve görgü tanıklarının beyanlarına göre şivesinden de öyle olduğu anlaşılan bir şahsın görüşmek istediğini ve çok önemli şeyler söyleyeceğini ifade ettiği, ikamette bulunan korumaların Sayın Semra Özal'ın olmadığını söylemesi üzerine, bu şahsın kendisine iletmek üzere konuttaki görevlilere *"Turgut ÖZAL'ı öldürdüler, katili Azerbaycan'da, ismi Hasan Ali oğlu (Hasan Ali Og, glikonorinoid ilaç, ERCİYES OTEL, Beyazıt, Şehriyar Purnovruz, 517 91 85"* ibarelerinin bulunduğu bir kâğıt

biraktığını, kâğıdı bırakan kişiye ulaşmak için yakın korumasını Azeri olduğu iddia edilen kişinin kaldığı otele gönderdiğini, ancak bu kişiye ulaşamadığını, konunun İstanbul Emniyet Müdürlüğüne intikal ettirilmesine rağmen bir sonuç alınmadığını ifade etmiştir. Sayın Semra Özal yaşanan bu olay ve bırakılan kâğıttaki bilgiye istinaden eşi Turgut ÖZAL'ın zehirlendiğinden şüphelendiğini iddia etmektedir.

Raporun Birinci Bölümünde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, sözkonusu kağıtta ismi geçen Şehriyar Purnovruz'un ülkeye resmi yollarla giriş çıkış yapmadığının belirlenmesi, kaldığı beyan edilen otelin kayıtlarına erişilememesi, geldiği belirtilen araca ve sürücüsüne ulaşamaması, adigeçene ait olduğu beyan edilen ve diğer tanıklarca Asım Enşenol'a verildiği ifade edilen pasaport fotokopisinin İstanbul Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şubesinde kime verildiğinin koruma polisi Asım Enşenol tarafından hatırlanamaması ve bir örneğinin muhafaza edilmemiş olması, kağıtta yazılı ilacın/maddenin varlığına ilişkin literatürde herhangi bir bilgiye ulaşamaması gibi nedenlerle belirtilen iddianın gerçekliği hakkında somut olarak herhangi bir kanaat edinilememiştir.

18 - Sayın Semra Özal tarafından muhtelif yer ve zamanlarda müteaddit defalar, Merhum Turgut ÖZAL'ın vefatından bir gün önceki tarih olan 16 Nisan 1993 Cuma günü akşam üzeri Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı ve Basın Sözcüsü G. Kaya Toperi'nin yoğun ısrarıyla katıldığı bir sergide içtiği limonata ile zehirlendiği hususu iddia olunmuştur.

Söz konusu serginin iddia edildiği gibi Bulgaristan Büyükelçiliğinde değil, Üsküp Caddesi (eski çevre sokak) Kuloğlu Sokak Kasım Apt. No.5/1 Çankaya adresinde bulunan Armoni Sanat Galerisinde gerçekleştirildiği belirlenmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının 16 Nisan 1993 tarihli programında, Armoni Sanat Galerisinde bulunan Türk asıllı Bulgar vatandaşı Vejdi Reşidov'un heykel sergisine katılacağı belirtilmiş olması, o gün sanat galerisinin etrafında çevre güvenlik önlemlerinin önceden alınmış olması, Cumhurbaşkanlığı Koruma Müdürlüğüne bağlı öncü ekip olarak tarif edilen koruma polisleri ile refakat yaverinin sergi salonunda Cumhurbaşkanının katılımından önce inceleme yapmış olması, sergiye davet edileceklerle ilişkin listenin Cumhurbaşkanlığınca teyit edilmesi, YÖK Başkanı dahil bazı üst düzey kamu görevlilerinin de sergiye iştirak etmesi, daha önce açılmış bir sergi olmasına rağmen Cumhurbaşkanı geleceği için kokteyl ve müzik dinletisi gibi hazırlıkların yapılmış olması, Merhum Cumhurbaşkanının sergiye katılımının ani bir kararla olmadığına, bilakis programlanmış bir ziyaret olduğuna işaret etmektedir.

Armoni Sanat Galerisi sahibi Aynur Pehlivanlı'nın Kurulumuza verdiği Merhum Cumhurbaşkanının sergiyi ziyaretine ilişkin görüntüleri ihtiva eden video kaydının yer aldığı CD ile TRT Genel Müdürlüğünden temin edilen ziyarete ilişkin görüntülerin izlenmesinden ve konuya ilişkin alınan beyanlardan; Merhum Cumhurbaşkanına ikram edilen içeceğin

limonatadan ziyade, taze sıkılmış portakal suyu olabileceği, Merhum Cumhurbaşkanına ikram edilen portakal suyundan, sergideki bazı konukların ve kokteylde görev yapan garsonların da içtiği anlaşılmıştır.

Bu itibarla, elde edilen bilgilerden, Merhum Cumhurbaşkanının vefatından bir gün önce sözkonusu sergiye programına uygun olarak katıldığı ve sergide portakal suyu içtiği anlaşılmış olmakla birlikte, sözkonusu sergiye katılanlardan dönemin Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Arif Yüksel'in konuya dair şüpheleri dışında zehirlendiğine ilişkin somut herhangi bir bilgiye, görüntüye ve tanığa ulaşılamamıştır.

19 - Selman Kayabaşı tarafından yayıma hazırlanan "Devlet Sırrı" isimli kitapta; Abdurrahman Korkut Özal'ın, ağabeyinin ölümünün bir tertip olduğunu, Köşk'e birinin sokularak ağabeyinin öldürüldüğünü, Köşk'ün içine kadar girmiş bir organizasyon olduğunu, rahatsızlanmasından sonra ağzından köpük geldiği hususunun kendisini ilk görenler tarafından ifade edildiğini, kalpten ölen kişinin ağzından köpük gelmeyeceğini, kardeşinin açık bir şekilde zehirlendiğini, emniyet ve istihbaratın içinde bilinen kişilerin bu işin içinde olduklarını dile getirdiği yönünde ifadeler yer almıştır. Ayrıca, Korkut Özal'ın katıldığı bir kısım televizyon programlarında da Merhum Turgut Özal'ın zehirlendiğine ilişkin benzer iddialarda bulunduğu görülmüştür.

İddianın incelenmesi çerçevesinde kendisiyle yapılan görüşmede; *"(...) Konuyla ilgili söyleminin temeli görgü tanıklarıyla yaptığım görüşmelere dayanır. Zehirlenmesinin temel göstergesi ağzından köpük gelmesidir. Ağzından köpük geldiğini bana Koruma Müdürü Musa Öztürk Köşk'te taziyeleri kabul ettiğimiz sırada söyledi. (...)*

Köşk'e adam sokularak rahmetlinin zehirlendiği şeklinde benim bir beyanım yoktur. Aynı şekilde bu hadisede Emniyet ve MİT'in bilgisi olduğuna yönelik bir beyanım da olmamıştır.(...)" şeklinde beyanda bulunmuştur.

Yapılan incelemede, sözkonusu iddiada belirtilen ağızdan köpük gelmesi hadisesi, Merhumun rahatsızlanması anında yanında bulunan bazı tanık ifadelerince doğrulanmış ve Tıbbi Uzmanlar Heyetince yapılan çalışmada sözkonusu beyanlar da dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır.

İddianın geri kalan kısmı ise Korkut Özal tarafından sözkonusu ifadelerin kendisine ait olmadığını beyan edilmesi ve mezkur iddiada somut herhangi bir bilgi ve şahıs isminin geçmemesi nedeniyle iddianın gerçekliği hususu değerlendirilememiştir.

20 - Merhum Cumhurbaşkanının vefatının üzerinden 19 yıl gibi uzun bir sürenin geçmiş olması nedeniyle, bilgisine başvuru yapılan kişilerin yaşadığı/şahit olduğu/duyduğu bazı hadiseleri hatırlamakta güçlük çektiği, kendilerine ve bir başkasına sorumluluk gelebileceği endişesinden hareketle bazı hususları hatırla(ya)madığı ve/veya başka anlatımlar ile yazılı ve görsel medya

aracılığıyla kamuoyuna aktarılan haber ve yorumların etkisinde kaldıkları görülmüştür. Ancak bazı beyanlarda ve/veya kayıtlarda yer alan çelişkilerin/tutarsızlıkların ise hayatın olağan akışı içerisinde makul olarak izahının mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu meyanda tespit edilen çelişkiler ve tutarsızlıklara işbu Raporun “Genel Değerlendirme ve Öneriler” bölümünde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

21 - Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesinin Büyük Acil Polikliniği'nde Dr. M. Kadri Altundağ tarafından ilk muayenesinin yapıldığı, bu muayenede hastanın tansiyon ve nabzının alınamadığı, solunumunun olmadığı, pupillerinin fiks dilate olduğu kaydedilmiş, dosyada yer alan belgeler ve yapılan işlemler hakkında bilgi verilmiş, ancak ölüm sebebine ilişkin herhangi bir görüş belirtilmediği veya tespitte bulunulmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde Kalp Damar Cerrahisi Yoğun Bakım Ünitesinde Dr. Erhan Atahan (Çekiç) tarafından düzenlenen doktor gözlem formunda da bu süreçte yapılan müdahalelere yer verilmekle ve tüm çabalara rağmen hayati bulgulara düzelme saptanmaması üzerine Merhum Cumhurbaşkanının saat 14:30'da kaybedildiği not edilmekle birlikte, ölüm sebebine ilişkin herhangi bir belirlemede bulunulmamıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanmasından ölümüne kadar geçen zaman zarfında yaşanan sürece ilişkin düzenlenen tıbbi tutanakta da ölüm sebebine yer verilmediği, ölüm raporunda ise, ölüm sebebinin “**koroner arter hastalığı ve kardiak arrest**” olarak tespit edildiği görülmüştür. Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin Prof. Dr. Ahmet Yüksel Bozer tarafından imzalanan 19.04.1993 tarihli gömme izin kâğıdında ise “**kalp yetmezliği**” olarak gösterildiği anlaşılmıştır.

Yürütülen inceleme sırasında, ölüm sebebinin belirlenmesinde hangi tıbbi verilerin esas alındığına yönelik düzenlenmiş herhangi bir belge ve/veya tutanağa ulaşılamamıştır. Ölüm raporunda imzası olan doktorlar, yukarıda yer verilen beyanlarında; Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin “koroner arter hastalığı ve kardiyak arrest” olarak tespit edilmesinde,

- Daha önce kalp hastalığı geçirmiş olmasının,
- Sağlığı ile ilgili geçmiş yaşam öyküsünün,
- Anlatılanlara göre sabah spor yaparken rahatsızlanmasının,
- Hiper tansiyon hastası olmasının,
- Kalbinin kasılma gücü ile ilgili rahatsızlığının bulunmasının,
- Aşırı kilosu ve yaşının

etkili olduğunu, zehirlenme dâhil ölümünde şüpheyi çağrıştıracak herhangi bir bilginin kendilerine verilmediğini ifade etmektedirler.

Aynı zamanda, tıbbi tutanakta ve/veya ölüm raporunda isim ve imzası bulunanlar, ölüm

raporunda yer alan ölüm sebebinin arkasında durmakla birlikte,

- **Prof. Dr. İlhan Paşaoğlu** 22.08.2011 tarihli beyanında; “Cumhurbaşkanımızın ölüm nedeni koroner arter rahatsızlığına bağlı kardiyak arrest olarak yazılmış ise de, otopsi yapılmadan normalde kesin ölüm sebebi belirlenmez. Net ölüm sebebi ancak otopsi ile belirlenebilir. Ancak Cumhurbaşkanımızın geçmiş yaşam öyküsü ve kalp ameliyatı geçirmiş olması nedeniyle ölüm sebebi olarak koroner arter rahatsızlığına bağlı kardiyak arrest şeklinde yazıldı. Bu şekilde verilen karar esasen afakîdir.”;

- **Prof. Dr. Kubilay Varlı** 24.05.2011 tarihli beyanında; “Esasen otopsi ölüm sebebini bilinmesinde önemlidir, ayrıca öğretici de olabilir. Görünürde herhangi bir sebep olmamakla birlikte Sn. Cumhurbaşkanına otopsi yapılmalıydı diye düşünüyorum.”;

- **Doç. Dr. Metin Demircin** ise, 05.12.2011 tarihli beyanında; “Kesin ölüm sebebini belirlemek için otopsi yapılması gerekir.”

şeklinde beyanda bulunmak suretiyle kesin ölüm sebebinin otopsi yapılmak suretiyle belirlenebileceğini ifade etmişlerdir.

Merhum Cumhurbaşkanının hasta dosyasının tetkikinde, Dr. M. Kadri Altundağ ile Dr. Erhan Atahan (Çekiç) tarafından düzenlenen, doktor gözlem formunun, “hikâye, muayene ve hastalığın gidişi” bölümünde, muayene ve hastalığın gidişi ile ilgili bilgi ve bulgulara yer verilmekle birlikte hastanın öyküsüne dair herhangi bir kaydın bulunmadığı görülmüştür.

Merhum Cumhurbaşkanına Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde müdahalede bulunan doktorlar, Merhum Cumhurbaşkanının 17 Nisan 1993 tarihinde nasıl rahatsızlandığı hususunda yakınlarından doğrudan bilgi almadıklarını, sabah spor yaparken rahatsızlandığı bilgisinin kendilerine kimin tarafından verildiğini bilmediklerini ifade etmektedirler.

İşbu raporun önceki bölümlerinde belirtildiği üzere, Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği gün rahatsızlandığı saatin, rahatsızlanması sonrası ilk kimin tarafından görüldüğünün, sabah birden fazla rahatsızlık geçirip geçirmediğinin, Köşk'te kendisine müdahale edilip edilmediğinin, rahatsızlanma sebebi ve şeklinin, rahatsızlandığı yer ve bulunduğu konumun, ambulansa ne şekilde götürüldüğünün, hastaneye götürülmesi esnasında tıbbi yardım alıp almadığının kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olamamaktadır. Eğer Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde **“hasta öyküsü”** alınmış olsaydı, yukarıda belirtilen hususların tespiti ile yaşanan sürece ilişkin tartışmaların önüne geçilebilmesi ve Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin belirlenmesinde hayati önemi haiz yeterli veriye dayanılarak sağlıklı değerlendirme yapılması, yapılan bu değerlendirmeye göre de, Merhum Cumhurbaşkanının ölümünde şüphe olup olmadığı ve buna bağlı olarak da ölü muayenesi ve otopsiye gereksinim duyulup duyulmayacağı (görevi başında ölen bir Cumhurbaşkanı gerçeği dikkate alınmasa bile) hususunda tespit yapılabileceği düşünülmektedir.

Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin ölüm raporunda ve gömme izin kâğıdında iki farklı terimle ifade edilmiş olması ve ölüm sebebi ile ilgili değerlendirmeler hususunda Tıbbi Uzmanlar Heyeti tarafından varılan kanaat ve sonuç aynen aşağıya alınmıştır.

“... Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin ölüm raporunda, “Koroner Arter Hastalığı ve Kardiyak Arrest” olarak kaydedilmiş iken, Gömme İzin kâğıdında ise “Kalp Yetmezliği” şeklinde yer aldığı, her iki belgede niçin birbirinden farklı klinik terimlerin kullanıldığının anlaşılamadığı, kalp yetmezliği ve kardiyak arrestin bir çok klinik sendrom sonucunda ortaya çıkan klinik bir sonuç olup kesin ölüm nedeni olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, her iki belgede birbirinden farklı tanıların (tıbbi terimlerin) yazılması heyetimizde hekimlerin Merhum Cumhurbaşkanının ölüm nedeni ile ilgili kesin bir tanıya varamadıkları yönünde kanaat oluşturduğu,

Merhum Cumhurbaşkanının hastaneye kabul edildiği andan ölümünün ilan edildiği ana kadar yapılan tıbbi tetkiklerde “koroner arter hastalığı ve kardiyak arrest” ile “kalp yetmezliği”ni gösterir herhangi bir tıbbi bulguya kayıtlarda rastlanılmadığı,

Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin “koroner arter hastalığı ve kardiyak arrest” olarak tespit edilmesinde, daha önce kalp hastalığı geçirmiş olmasının, sağlığı ile ilgili geçmiş yaşam öyküsünün, anlatılanlara göre sabah spor yaparken rahatsızlanmasının, hipertansiyon hastası olmasının, kalbinin kasılma gücü ile ilgili rahatsızlığının bulunmasının, aşırı kilosu ve yaşının etkili olduğu ifade edilmesine rağmen bunlar ölüm sebebini belirlemede tıbbi bulgular ile desteklenmediğinden tek başına yeterli olmayacağı, dolayısıyla tahmini ölüm nedeninin kesin ölüm nedeni olarak yazıldığı,

Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın vefatından kısa bir süre önce 05.02.1993 tarihinde The Methodist Hastanesinde yapılan check-up’ında elde edilen mevcut bilgi ve belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Merhumun sırt ve diz ağrısı olduğu, ancak herhangi bir kardiyovasküler sistemle ilgili yakınması olmadığı, hafif bir kan şekeri yüksekliği olduğu, ekokardiyografide hafif sol ventrikül hipertrofisi ve hafif sol atriyum dilatasyonu, Talyum sintigrafisinde hafif düzeyde iskemi dışında fizik muayenede ve laboratuvar bulguları içerisinde ciddi ve anlamlı bir patolojik bulgu tespit edilmediği, ayrıca sintigrafi tetkiki sırasında yapılan egzersiz stres testinde normal kan basıncı cevabı ile göğüs ağrısı olmaksızın 6,5 dakika koştuğu ve testin yorgunluk nedeniyle sonlandırıldığı, Merhumun kilolu oluşu, hafif kan şekeri yüksekliği ve hafif HDL düşüklüğü dışında kardiyovasküler risk faktörüne sahip olmadığı, kan basıncının normal seyrettiği ve belirgin hiçbir yakınması olmadığı göz önüne alındığında bu denli düşük risk profili ile ani kalp ölümü olasılığı tamamen dışlanamamakla birlikte uzak bir ihtimal olarak görüldüğü,

Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde gerek büyük acil servisinde gerekse kalp damar cerrahisi yoğun bakım ünitesinde hekimin yükümlülüklerinden olan öyküsünün (yakınlarından) alındığına dair bir kaydın bulunmadığı, “hasta öyküsü” alınmış olsaydı,

Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebinin belirlenmesinde daha sağlıklı veriye dayanılarak değerlendirme yapılmasının mümkün olabileceği,

Merhum Cumhurbaşkanı için risk öngörme yöntemlerinden biriyle yapılan risk değerlendirmesine göre 5 yıllık sağkalım oranının yaklaşık % 80'e karşılık geldiği, başka bir yöntemle hesaplanan kardiyak kökenli ölüm riskinin baypas ameliyatı sonrası 6 yıl geçmiş olması nedeniyle oldukça düşük tahmin edilebileceği, buna ilaveten egzersiz testinden hesaplanan Duke yürüme bandı puanına göre 6.5 puana sahip olduğu, dolayısıyla da düşük risk grubuna girdiğinin görüleceği ve bu hasta grubunda ortalama yıllık ölüm riskinin % 3-4 ve beş yıllık sağkalım oranının da en az % 80-85 arasında tahmin edilebileceği, son olarak Merhumun tedavisinde kardiyovasküler mortalite, morbidite ve ani kalp ölümünü azalttığı gösterilen o dönemde alması gereken tüm ilaçları (angiotensin dönüştürücü enzim inhibitörleri, asetilsalisilik asit, statin, beta bloker) aldığı göz önünde bulundurulduğunda eldeki bilgi ve belgeler ışığında Merhum Cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın kalp nedeni ani ölümünün beklenmediği ancak bu ihtimalin tamamen dışlanamadığı, bu bağlamda ani ölümden serebro vasküler olaylar gibi kalp dışı ve özellikle de doğal ölüm nedenleri dışındaki ihtimallerin de düşünülmesi gerektiği,

Merhum Cumhurbaşkanının, prostat kanseri nedeniyle geçirmiş olduğu prostat cerrahisinin ani ölüm açısından belirgin bir risk oluşturmayacağı, Düzen Laboratuvarı tarafından yapılan takiplerinde son dönemde PSA değerlerinde bir miktar artış olsa da ani ölüm açısından bir risk teşkil etmeyeceği,

Merhum Cumhurbaşkanının vefatı ile ilgili beyanlar, tıbbi belgeler, ölümünden sonra kamuoyu gündemine gelen iddialar, vefatın beklenmedik bir anda olması ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yapılan kan analizlerinde klinik durumuyla açıklanması zor olan anormalliklerin bulunması birlikte değerlendirildiğinde, ölüm nedeni olarak zehirlenme ihtimalinin de göz ardı edilemeyeceği; Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisine getirildiği sırada bilincinin olmaması, kardiyovasküler kollapsın gelişmiş olması, solunumunun olmaması ve idrar kaçırma bulgusunun olması, hipoksi gelişmiş olmasının yanı sıra bronşlardan fazla miktarda köpüklü salgı gelmesi, laboratuvar incelemesinde sodyum, glukoz, kreatinin, kreatinin kinaz, LDH ve karaciğer enzimlerinin (AST ve ALT) çok yüksek bulunması, ayrıca, protein ve albümin değerlerinin aşırı düşüklüğü ile klorür değerlerinin değişken olması gibi bulguların organofosfat zehirlenmesini de düşündürdürebileceği,

Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği tarihte Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Klinik Patoloji Laboratuvarında kolinesteraz testinin çalışılabilirdiği, alınan plazma ya da eritrosit örneklerinde bu test çalışılmış olsaydı ve enzim aktivitesinde %25-50 aralığında bir düşüş tespit edilseydi, organofosfat zehirlenmesini düşündürecek önemli bir bulgu ortaya konulabileceği,

...

sonuç ve kanatine varılmıştır.”

Görüleceği üzere, Tıbbi Uzmanlar Heyeti Raporunda; Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde belirlenen ölüm nedeni, tahmini ölüm nedeni olarak nitelendirilmekte ve gerçek ölüm nedenine ilişkin herhangi bir çalışma yapılmadığı ortaya konulmaktadır. Ayrıca, aynı Raporda Merhum Turgut Özal'ın gerek Türkiye'deki gerekse Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hastane ve laboratuvarlardan toplanan tüm sağlık verilerinin değerlendirilmesi sonucunda; Merhumun ölüm nedeni olarak “ani kalp ölümü olasılığının” tamamen dışlanamamakla birlikte “uzak bir ihtimal olarak” görüldüğü, “kalp dışı ve özellikle de doğal ölüm nedenleri dışındaki ihtimallerin” de düşünülmesi gerektiği ve bazı bulguların ise ölüm nedeni olarak “organofosfat zehirlenmesini” de akla getirebileceği ifade edilmektedir.

22 - Merhum Cumhurbaşkanının vefatından sonra, ölümünün şüpheli olduğu iddiaları, muhtelif zamanlarda kamuoyunun ve ilgili kurumların bilgisi dâhiline girmiş, gerek ulusal gerekse yabancı yazılı ve görsel medyada ölümünün şüpheli olduğuna yönelik birçok haber/yorum/makale yayınlanmış ve bu konudaki iddiaları içeren çeşitli kitaplar kamuoyuyla paylaşmıştır.

Merhum Cumhurbaşkanının vefat ettiği süreçte gerek Köşk'te gerekse Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde yaşananlara ilişkin belirsizlikler, kayıtlara geçen ölüm sebebini destekleyecek yeterli derecede tıbbi verilerin olmaması, ölüm raporunda imzası bulunan doktorlar da dahil olmak üzere müdahale sürecine katılan doktorların kesin ölüm sebebini ancak otopsi ile tespit edilebileceği yönünde genel kanaatleri, Tıbbi Uzmanlar Heyetinin Merhum Cumhurbaşkanının ölüm sebebine ilişkin görüşleri dikkate alındığında, kesin ölüm sebebini tespit edilebilmesinin otopsi yapılması ile mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Ancak, Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi yapılmadığı, bilgisine başvuru yapılan kişilerin beyanlarından ve ulaşılabilen belgelerden anlaşılmaktadır.

Merhum Cumhurbaşkanının ölümünün şüpheli olarak değerlendirilmesine neden olabileceği düşünülen olaylar/gelişmeler/tespitler ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir.

- Merhum Cumhurbaşkanının Genel Başkanı olduğu Anavatan Partisinin 18 Haziran 1988 tarihinde Ankara Atatürk Kapalı Spor Salonunda yapılan 2. Olağan Kongresinde, Kartal Demirağ tarafından açıktan silahlı suikast girişimine maruz kalmış olması,

- Merhum Turgut ÖZAL'ın Cumhurbaşkanı ve Devletin başı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin karşı karşıya olduğu tüm risklerin ve tehlikelerin doğrudan muhatabı olması,

- Kamuoyu tarafından bilinen bazı sağlık sorunları olmakla birlikte yoğun olan yurtiçi ve yurtdışı çalışma programlarını aksatmadan yürütürken, beklenilmeyen bir anda ölümünün ani olarak gerçekleşmesi,

- 17 Nisan 1993 Cumartesi sabahı rahatsızlanması ve sonraki süreçte yaşananlara ilişkin

herhangi bir tespitin adli ve idari makamlarca yapılmamış olması,

- Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlandığı dönemde Köşk'teki sağlık sisteminin sevk ve idaresinde açık ihmal, zafiyet ve eksikliklerin bulunması,

- Ölüm raporunu imzalayan doktorların ölüm sebebini, herhangi bir tetkik ve otopsi yapmaksızın belirlemiş olması

gibi hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; Merhum Cumhurbaşkanının vefatında şüpheli durumun varlığını çağrıştıran yeterli emarelerin mevcut olduğu düşünülmektedir.

Kaldı ki işbu Raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere;

- Merhum Cumhurbaşkanının tıbben öldüğü yönünde genel bir kanaat oluştuktan sonra ve ölümünün resmen açıklanmasından (saat 14.30) kısa bir süre önce (saat 14.00) Merhumun kan örneği üzerinde tedavi amaçlı olamayacağı düşünülen ve ölüm sebebini araştırmaya matuf olma ihtimali bulunan bazı tetkiklerin yapıldığı,

- Dr. Cengiz Aslan tarafından Merhum Cumhurbaşkanının zehirlenmiş olabileceği ihtimali iddialarını bertaraf etmek üzere saç tellerinden bir miktarın kesilerek alındığı,

- Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi işleminin yapılıp yapılmaması konusunun değerlendirildiği

hususları göz önünde bulundurulduğunda, Merhumun naaşı daha Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde iken o dönem itibariyle bazı kişilerde Merhum Cumhurbaşkanının ölümüne ilişkin bir şüphenin de oluştuğu intibai edinilmektedir. Ancak, ölümün şüpheli olduğuna dair adli mercilere herhangi bir bildirim yapılmadığı ve bu nedenle de ölü muayenesi ve otopsinin yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme sürecinde otopsi yapılmamasına neden ihtiyaç duyulmadığı hususunda bilimsel gerekçeleri ihtiva eden herhangi bir belgeye de rastlanılmamıştır.

Birinci Cumhurbaşkanımız Merhum Mustafa Kemal ATATÜRK'ün, hastalığının başlangıcından itibaren bütün seyrinin doktor gözetiminde olmasına rağmen, vefatından 24 saat 10 dakika sonra doktorlar heyeti tarafından naaşı üzerinde **“otopsi yapılmasına neden ihtiyaç duyulmadığına”** yönelik 11.11.1938 tarihli tutanak tanzim edilmiştir. Hastalığı başından sonuna yerli ve yabancı doktorlar tarafından takip edilen Merhum Mustafa Kemal ATATÜRK'ün hastalığının ne olduğu ve seyrinin nasıl devam ettiği bilinmesine rağmen otopsi yapılmasına neden ihtiyaç duyulmadığına dair “Devlet ciddiyetinin” gereği olarak gerekçeli tutanak tanzim etmek lüzumu hissedilmiştir. Ancak, Merhum Turgut ÖZAL'ın vefatında, sözkonusu uygulama yapılmamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, ne şekilde rahatsızlandığı, rahatsızlığının seyri, Hacettepe Üniversitesi Hastanesine getirildiğindeki durumunun ne olduğu (ölü mü/sağ mı) yönünde sağlıklı bir bilgiye erişildiğine ve değerlendirildiğine dair kayıt altına

alınmış bir veri olmaksızın otopsi yapma ihtiyacı duyulmadan ölüm sebebi belirlenmiştir.

Merhum Cumhurbaşkanının ölümünün şüpheli olduğuna ve otopsi yapılması gereğine yönelik iddialara ilişkin olarak Tıbbi Uzmanlar Heyetince, varılan kanaat ve sonuç aynen aşağıya alınmıştır.

“... Nedeni kesin belli olmayan ve/veya tanığı bulunmayan ölümlerin “şüpheli ölüm” olarak kabul edilmesi gerektiği, Merhum Cumhurbaşkanının Hacettepe Üniversitesi Hastanesi büyük acil servisindeki ilk muayene bulgularına göre hukuken somatik ölüm halinin gerçekleşmiş olduğu, ölüm yeri, zamanı ve şeklinin hastanede müdahaleyi yapan hekimlerce bilinmediği, ölüm raporu ve gömme izin belgesinde birbirinden farklı tanıların yazılması nedeniyle hekimlerde kesin ölüm nedeni hakkında bir kanaatin oluşmadığı, tetkik sonuçlarının bir kısmının normal değerlere göre yüksek/düşük veya değişken olmasının izahının gerektiği, Merhum Cumhurbaşkanının rahatsızlanma şeklinin beklenmedik ve ani bir ölümü gösterdiği, Dr. Cumhur Özkuyumcu tarafından, ölümün resmi olarak açıklanmasından kısa bir süre önce “digoksin” düzeyi çalışıldığı (hasta dosyasında buna ilişkin bir kayıt bulunmamaktadır), naaş henüz Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde iken otopsi yapılmasının konuşulduğu hususları birlikte değerlendirildiğinde, nedeni kesin olarak belli olmayan Merhum Cumhurbaşkanının vefatının “şüpheli ölüm” olarak kabul edilmesinin gerektiği,

Merhum Cumhurbaşkanının şüpheli ölümünün adli makamlara bildirilmesinin zorunlu olduğu, şüpheli ölümlerde otopsi yapıp yapılmaması kararının hekimlere veya aileye ait bir karar olamayacağı, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak keşif ve/veya ölü muayenesi sonuçlarına göre otopsi yapıp yapılmayacağına karar verilmesi gerektiği, adli makamlara bildirim yapılmamış olmasının merî mevzuata uygun olmadığı,

Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ölümüne yönelik şüphelerin ve zehirlenme iddialarının açıklığa kavuşturulabilmesi için öncelikle ailede var olduğu beyan edilen saç telleri üzerinde yapılacak bazı tetkiklerin ölüm nedenine yönelik -özellikle zehirlenme iddialarına- cevap oluşturabileceği,

Kişilerin kesin ölüm nedenlerinin belirlenmesinde otopsi işleminin “altın standart” olarak kabul edildiği, Merhum Cumhurbaşkanının naaşı üzerinde otopsi yapılmadığı için kesin ölüm nedeninin tespit edilemediği, çürüme olayının istisnalarının olduğu, kimyasallarla etkileşim durumunda (tahnit) uygun şartlarda çürümenin kısmen ya da tamamen engellendiği, dolayısıyla birçok adli tıbbi delilin korunduğu, çürümenin gerçekleştiği cesetlerde dahi uzun yıllar çürümeden kalan kemik, tırnak, saç artıkları, sarıldığı pamuk, kefen gibi eşyalarından toksikolojik incelemelerde faydalandığı, feth-i kabir suretiyle yapılacak otopside faydalı bilgilere ulaşılabileceği dikkate alındığında, Merhum Cumhurbaşkanının ölüm nedeninin belirlenebilmesi ve vefatı ile ilgili şüphe ve iddiaların izah edilebilmesi için -sonuç alınıp alınamayacağı kesin olarak

bilinememekle birlikte- takdiri adli makamlara ait olmak üzere feth-i kabir yapılmasının uygun olacağı sonuç ve kaanatine varılmıştır."

Türk hukuk sisteminde görevi başında vefat eden Cumhurbaşkanlarına ve diğer Devlet ricaline re'sen otopsi işlemi yapılacağına, organ ve/veya doku örneği alınacağına dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 8. Cumhurbaşkanı Merhum Turgut ÖZAL'ın vefatında yaşanan süreçte göz önünde bulundurulduğunda, görevi başında vefat eden Devlet Ricaline (Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan, Bakanlar, yüksek yargı organlarının başkanları/başsavcıları, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları gibi) mutlak surette otopsi yapılmasını ve vücuttan kan, doku, tırnak gibi örnekler alınmak suretiyle tetkik yaptırılmasını ve alınan bu örneklerin belli bir süre muhafaza edilmesini sağlayacak bir düzenleme yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

23 - Merhum Cumhurbaşkanının vefatıyla ilgili süreçte yaşananlara ilişkin kamuoyuna intikal eden iddialara duyarsız kalındığı, konunun araştırılması/incelenmesi/soruşturulmasına yönelik olarak yetkili makamlara yapılan müracaatların da gereği gibi değerlendirilmediği ileri sürülmüştür.

Merhum Cumhurbaşkanının vefatına ve bu süreçte yaşananlara ilişkin şüphe ve tereddütlere dair araştırma/inceleme/soruşturma yapılmasının gerekliliğini kamuoyu gündemine getiren talepler ve/veya yetkili makamlara yapılan müracaatlardan tespit edilebilenlere ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

a) Merhum Cumhurbaşkanının vefatından dokuz gün sonra Gazeteci-yazar Mehmet Ali Birand tarafından hazırlanan ve Show TV'de 26 Nisan 1993 tarihinde yayımlanan 32. Gün programında; Köşk'teki sağlık ve koruma hizmetlerinin organizasyon ve işleyişindeki yetersizliklere, Merhumun rahatsızlanmasını takip eden süreçte, müdahale, hastaneye nakil ve diğer bir kısım konulardaki aksaklık ve ihmaller ile sürecin sevk ve idaresindeki boşluklara değinilmiştir. Ancak konuyla ilgili bir inceleme ve araştırma yapıp, sürecin yönetiminde ihmal ve kasit unsurunun olup olmadığı hususunda bir tespit ve değerlendirme yapılmaksızın Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince, eleştirilere cevap olmak üzere 27.04.1993 tarihinde *"Mevcut ve mümkün olan bütün imkânlar kullanılmış, Hacettepe'ye gelişten itibaren hazır tutulan bütün tıbbi gayretler gösterilmiş ancak "Takdiri İlahi" böyle tecelli etmiştir"* şeklinde yazılı bir basın açıklaması ile yetinildiği görülmüştür.

Öte yandan, Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı ve Basın Sözcüsü G. Kaya Toperi'nin, 17 Nisan 1993 tarihinde Köşk'te yaşananlara dair Deniz Yaveri Yrb. Remzi Karaca tarafından hazırlanan raporun Köşk'ün arşivlerinde mevcut olduğu yönünde bazı basın yayın organlarında kendisine atfen haber ve yorumlar yer almıştır.

Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı ve Basın Sözcüsü G. Kaya Toperi, 17 Nisan 1993

tarihinde Köşk'te yaşananlara dair Deniz Yaveri Yrb. Remzi Karaca tarafından hazırlanan raporun Köşk'ün arşivlerinde mevcut olduğu kamuoyuna yansıyan beyanlarında yer almasına karşın, Kurulumuz tarafından alınan beyanında, rapor olarak hatırladığı metnin Cumhurbaşkanı Deniz Yaveri Yrb. Remzi Karaca'nın Sayın Cumhurbaşkanına yönelik hislerini anlatan ve el yazısı ile yazılan ve bir örneğini sunduğu metin olduğunu ifade ederek kendisine atfen yapılan açıklama ve haberleri tevil etmiştir.

Ayrıca, konunun muhatabı olan Deniz Yaveri Yrb. Remzi Karaca ise; Cumhurbaşkanının ölümüne ilişkin bir rapor hazırlamadığını, bu konuda Kaya Toperi'nin basında çıkan rapora ilişkin sözlerinin doğru olmadığını, kendisinin cerideye yazmış olduğu hususları rapor olarak değerlendirmiş olabileceğini beyan etmiştir.

b) Sağlık eski Bakanı Halil Şıvgın, 17 Nisan 1993 tarihinden kısa bir süre sonra, Merhum Cumhurbaşkanının vefatında yaşanan sürece ilişkin incelemede bulduklarını ve ulaştıkları sonuçları Sağlık Eğitim Vakfı tarafından çıkarılan "Önce Sağlık" adlı aylık gazetenin "Özal Özel Sayısı" başlığı altında Haziran ayında yayınladıklarını ifade etmiştir.

Adı geçen gazetenin "Özal Özel Sayısı" incelendiğinde; Merhum Cumhurbaşkanının ölümünün ele alındığı, konu ile ilgili alınması gereken sağlık tedbirleri, rahmetlinin rahatsızlanmasına neden olan olgular ve rahatsızlığını takip eden süreçte yaşanan olayların değerlendirilmesinin yapıldığı ve bu konuda uzman görüşlerine başvurularak rahmetliyi ölüme götüren ihmaller ile ölümcül hatalara vurgu yapıldığı görülmüştür.

Merhum Cumhurbaşkanının vefatından yaklaşık iki ay sonra yayımlanan söz konusu gazetede, Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ı ölüme götüren ihmaller ile ölümcül hatalara dikkat çekilmesine rağmen, bu yayımdan sonra görevli ve yetkili makamlar tarafından herhangi bir araştırma/inceleme/soruşturma yapıldığına ilişkin bilgi veya belgeye ulaşılamamıştır.

c) 20. Dönem Tokat Milletvekili Hanefi Çelik tarafından TBMM Başkanlığına sunulan ve Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılması talep edilen 19.12.1997 tarih ve 7/4034-10031 esas numaralı soru önergesinde; *Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın ölümünün şüpheli olduğu, ölüm olayının zehirlenme dolayısıyla olabileceği, ölümünden önce alınan kanın Hacettepe Tıp Fakültesi Hastanesinde saklandığı ve saklanan kanın kaybolduğu, Kamuoyunda normal ölümle değil öldürüldüğü şeklinde kanaat uyandırdığı* iddialarına yer verilmiştir.

Bahse konu soru önergesinin cevaplandırılması amacıyla Devlet Bakanlığı tarafından, İçişleri Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığından yazılı bilgi talebinde bulunulmuştur. Devlet Bakanlığının 16.04.1998 tarih ve 00338 sayılı yazısı ile anılan Bakanlıkların görüşleri TBMM Başkanlığına iletilmiş, "söz konusu önergede belirtilen hususlarla ilgili herhangi bir bilgi ve belgeye" rastlanılmadığı ve "Merhum Cumhurbaşkanı'nın kan örneğinin laboratuvarlarda

bulunduğu şeklindeki söylenti ile ilgili olarak yapılan araştırmada, herhangi bir kayıt veya bilgi ile kan örneğine rastlanılmadığı" ifade edilmiştir. Bahse konu soru önergesi ile ilgili başkaca bir işlem yapılmadığı tespit edilmiştir.

d) 21. Dönem (1999-2002) Malatya Milletvekili Tevfik Ahmet Özal ve 23 arkadaşı tarafından verilen 07.05.2002 tarihli Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önerge ve gerekçesinde; “ (...) Ölümü anında yanında bulunanların ifadeleri ve kronolojik gelişmeler değerlendirildiğinde, Merhum Cumhurbaşkanımızın aniden ölümü ve ölüm sonrası otopsi yapılmadan defnedilmiş olması daha sonraki gelişmeler bu konuda bir takım kuşkuların doğmasına neden olmuştur.

Hal böyle iken devlet olarak bir araştırmaya gerek duyulmadan hatta otopsi dahi yapılmadan sıradan bir ölüm gibi değerlendirilerek ebedi istirahatgâhına tevdi edilmesi pek çok kuşkuyu da beraberinde getirmiştir.

Tüm bu şüpheleri ortadan kaldırmak ve olayı her yönüyle araştırarak, toplum vicdanını rahatlatmak amacı ile” önerenin hazırlandığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen gerekçe dışında, meclis araştırması önergesinin ekinde konuyla ilgili herhangi bir somut bilgi ve/veya belge sunulmadığı görülmüştür.

Söz konusu önerge Genel Kurulun 21.05.2002 tarihli 102. birleşiminde okunarak bilgiye sunulmuştur. Genel Kurul gündemine alınan önerge, 21. Dönemin 01.10.2002 tarihinde sona ermesi nedeniyle İç Tüzüğü'nün 77. maddesi uyarınca arşive kaldırılmıştır. Bu önerge ile ilgili başkaca bir işlem yapılmadığı anlaşılmıştır.

e) 22. Dönem İstanbul Milletvekili Emin Şirin tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına 31.01.2006 tarihinde, 8. Cumhurbaşkanı Merhum Turgut ÖZAL'ın öldürüldüğü iddiasını içeren suç duyurusunda bulunulduğu tespit edilmiştir.

Söz konusu suç duyurusunu içeren dilekçenin talep kısmında, “Sayın Semra Özal'ın röportajında Cumhurbaşkanı Sayın Turgut ÖZAL'ın öldürüldüğüne kesinlikle inanması, delillerin yok edilmesi, Hacettepe Üniversitesinde kan örneğinin yok edilmesi, Sayın Özal'ın zorla resepsiyona götürülmesi, kendisine özel limonata içirilmesi, Sayın Özal'ın zehirlendiği formülün yazılıp bırakılması ve Sayın Süleyman Demirel'in Sayın Özal'ın öleceğini önceden beyan etmesi gibi önemli iddiaları da kapsayan ifadelerinin ihbar kabul edilerek, gerekli araştırma ve soruşturmanın yapılması keyfiyetini arz ederim” şeklinde iddiaların dile getirildiği, ancak herhangi bir somut bilgi ve belge verilmediği görülmüştür.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan 2006/39285 numaralı soruşturma neticesinde, 02.03.2006 tarih ve 2006/21921 karar numarasıyla; (...) Suç duyuru dilekçesinde ve Sayın Semra Özal'ın Sabah Gazetesinde yayınlanan söyleşisinde yaptığı açıklamaların herhangi bir belgeye dayanmadığı, mevcut Hacettepe Hastanelerince düzenlenen raporların aksine Sayın

Cumhurbaşkanımız Turgut ÖZAL'ın ölümünün zehirlenme ile ilgisinin olmadığı, kalp yetmezliğinden meydana geldiği anlaşıldığından, herhangi bir kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılmasına yer olmadığına.” şeklinde takipsizlik kararı verildiği anlaşılmıştır.

f) Yukarıda yer verilen talep ve müracaatların yanında Merhum Cumhurbaşkanının vefat tarihinde ve sonrasında görev alan üst düzey bazı devlet yetkililerinin, “konunun bütün yönleri ile araştırıldığı/incelendiği/soruşturulduğu yönündeki” beyanlarının kamuoyuna yansıdığı görülmüştür.

Bu kapsamda, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan cevabi yazılarda, bugüne kadar Merhum Turgut ÖZAL'ın ölümüyle ilgili herhangi bir araştırma, inceleme ve soruşturma yapılmadığı bildirilmiştir

Neticede, 2010 yılında Sayın Cumhurbaşkanının Kurulumuza verdiği araştırma ve inceleme görevi kapsamında yapılan çalışma ile aynı yıl içinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının başlattığı soruşturma dışında adli ve idari makamlarca konunun kapsamlı olarak araştırılmadığı görülmüştür.

Yukarıda yapılan tespit ve değerlendirmeler itibariyle ulaşılan nihai değerlendirme ve sonuç aşağıda gösterilmiştir.

Bu kapsamda, bahsedilmesi gereken ilk husus; döneme dair ortaya çıkan ve kısmen de halen devam eden kamu yönetiminin güvenliği ve işleyişine ilişkin olarak tezahür eden önemli bir zafiyet ortamının varlığıdır. Merhum Turgut ÖZAL, görevi başında vefat eden bir Cumhurbaşkanıdır. Ölümü, uzun süreli devam eden ağır bir hastalık neticesinde olan ve beklenen bir ölüm değildir. Ölümü, ani bir ölüm şeklinde gerçekleşmiştir. Görevi başında ve ani şekilde ölen bir Cumhurbaşkanının ölümü her zaman “şüpheli” bir ölümdür. Bu itibarla, ölüm nedeninin belirlenmesi amacıyla herhangi bir otopsi ve/veya Köşk yerleşkesinde delil tespiti benzeri işlemlerin yapılmamış olması tam anlamıyla “akıl tutulması” ile izah edilebilecek bir durumdur. Öyle ki, mezkur akıl tutulması dönemin ilgili Devlet organlarına ve merhumun yakınlarına tam anlamıyla hakim olmuştur. Bunun sonucunda da, ölüm nedeninin belirlenmesi konusunda gerek doktorlar ve aile üyeleri tarafından gerekse yargı organları ve diğer Devlet ricali tarafından otopsi yapılması konusunda gerekli ihtimam ve tavır gösterilmemiştir.

Kamu oyunda yaygın bir şekilde Merhum Turgut ÖZAL'ın ölümünün doğal bir ölüm olarak görülmemesi ve öldürülmüş olabileceğine ilişkin ölümün hemen akabinden itibaren geniş bir yelpazede bir takım iddiaların ortaya çıkmasının temel sebeplerinden biriside budur. Merhum Turgut ÖZAL'ın ölümünün üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen bu süre içerisinde ölümü ile ilgili olarak ortaya atılan çeşitli iddialar hakkında bugüne kadar herhangi bir idari araştırma ve inceleme ile kapsamlı bir adli soruşturma yapılmamış olması da aynı akıl

tutulmasının uzun yıllar boyunca devam ettiğine işaret etmektedir. Söz konusu akıl tutulması, esas itibarıyla gerek görev başında ölen gerekse görevini yapmaya engel teşkil edecek nitelikte ağır hastalığa yakalanan Devlet adamları hakkında izlenecek hukuki süreç ve yöntemlerin yazılı hukuk kuralları olarak Anayasa ve diğer mevzuatta tanımlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu konu tamamıyla geleneğe bırakılmış olup Devlet hayatımızda zaman zaman yaşanan inkıtlar nedeniyle bu konudaki gelenekler de tam olarak gelişmiş değildir. Nitekim, gerek merhum Turgut ÖZAL'ın ölümü gerekse merhum Başbakan Bülent ECEVİT'in hastalık süreci ile ilgili ortaya atılan iddialar ve yaşananlar bu konudaki eksikliği/zafiyeti tümüyle teyit eder mahiyettedir.

Bahsedilmesi gereken ikinci husus ise dönemin Cumhurbaşkanlığı yerleşkesinde Cumhurbaşkanlarına sunulan sağlık hizmetlerinin kapasitesi ve kalitesi ile ilgili ciddi sorunların varlığıdır. Merhum Turgut ÖZAL'ın geçmiş sağlık bilgileri ve yoğun program trafiği bilinmesine rağmen derhal müdahaleye uygun ve yeterli sağlık personeli, ekipmanı ve donanımlı bir ambulânsın bulundurulmamış olması kabul ve izah edilebilir bir yönetim anlayışı ve uygulaması değildir. Bu açıdan, Merhum Turgut ÖZAL rahatsızlandığı anda; kendisine ne gerekli vasıfta ilk müdahale yapılabilmiş ne de uygun bir şekilde ve tam zamanında hastaneye götürülebilmiştir. Söz konusu dönemde Sayın Cumhurbaşkanının acil bir rahatsızlık geçirmesi anında izlenecek yöntem ve süreçlerin (ilk müdahaleyi yapacak sağlık personeli ile araç ve gerecin hazır tutulması, takip edilecek yol güzergahı ve gidilecek sağlık kuruluşu, yol emniyeti ile ilgili tedbirler, son zamanlarında yediği ve içtiği şeylerin listesi ve numunesi, kullandığı ilaçların listesi, hasta öyküsüne ilişkin bilgiler vb.) tanımlanmamış olması nedeniyle, adeta, herhangi bir mahallede aynı şekilde vefat eden bir insan için hane halkı ve komşular tarafından yapılan iş ve işlemlerin ötesinde herhangi bir uygulama yapılamamıştır.

Bu itibarla, gerek rahatsızlanma anı ve şekli ile ilgili belirsizlikler ve çelişkiler gerekse ölüm nedeninin tespitine yönelik olarak gerekli otopsi ve diğer işlemlerin yapılmamış olması ve alınan kan örnekleri ile ilgili yapılan tahlillerin akıbetinin belirsizliği gibi hususlar Merhum Turgut ÖZAL'ın ölüm nedeninin bugün itibarıyla de bilinmezliğini koruduğunu göstermektedir. Kurulumuz tarafından oluşturulan Tıbbi Uzmanlar Heyetinin de ulaşılmış olduğu nihai bilimsel sonuç da özet itibarıyla bu istikamettedir. Tıbbi Uzmanlar Heyetince ulaşılan sonuca; Türkiye'deki hastane ve laboratuvarlar ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hastanelerden toplanabilen ve sonradan oluşturulan sağlık dosyası ile ulaşılmış olması ve yıllar geçtikten sonra yapılan bir çalışma olması nedeniyle belirli bir ihtiyat payı ile yaklaşılması gerekmektedir. Ancak, yukarıda ifade edilen ölüm nedeninin otopsi yapılmadan tahmini olarak belirlenmiş olması karşısında; sözkonusu bilimsel incelemenin yeni bazı değerlendirme ve bulgular içerdiği de açıktır.

Merhum Turgut ÖZAL'ın öldürülmüş olduğuna ilişkin ortaya atılan çeşitli iddialar hakkında ancak sınırlı bir inceleme yapılabilmektedir. Somut bazı olaylar ve bilgiler ihtiva eden mezkur iddialardan; özellikle, merhumun zehirlendiğine ve yeterli tıbbi yardım almadığına ilişkin merhumun yakınları tarafından dile getirilen bazı iddialar incelenmiştir. Merhum Turgut ÖZAL'ın öldürülmüş olduğuna ilişkin ortaya atılan iddiaların önemli bir bölümünün ise soyut nitelikte olup daha ziyade çeşitli ulusal veya uluslararası olgular/gelişmeler temel alınarak ortaya atılan "öldürülme nedeni" etrafında kurgulanan iddialar olduğu görülmektedir. Bu nedenle, söz konusu iddiaların bu aşamada araştırılması ve ispatlanması imkanı bulunamamıştır. Ancak, ölüm nedeninin netleştirilmesinden sonra sözkonusu iddiaların ciddiyeti/geçerliliği hakkında düşünülebileceği /inceleme yapılabileceği açıktır.

Bu nedenle, Tıbbi Uzmanlar Heyeti tarafından mevcut tıbbi veriler çerçevesinde önerilen, ölüm nedeninin belirlenmesine ilişkin yöntem ve süreçlerin gerekliliğinin; Raporun yukarıdaki bölümlerinde yapılan tespit ve değerlendirmeler muvacehesinde Merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın ailesi ile yargı organlarının takdir edebileceği bir durum olduğu kanaatine varılmıştır.

Yukarıda özetlenen ve ayrıntıları Raporun ilgili bölümlerinde yer alan tespit, değerlendirme ve önerilerin gereğinin yapılmasını teminen işbu Raporun, 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun'un 6. maddesi uyarınca Başbakanlığa gönderilmesi gerektiği ve ayrıca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına da raporun bir örneğinin iletilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Saygılarımızla arz ederiz. 04.06.2012

(imza)
Cemal BOYALI
Başkan

(imza)
İsmail Hakkı SAYIN
Üye

(imza)
Faik CECELİ
Üye

(imza)
Mehmet İLHAN
Üye

(imza)
Mehmet Ali ÖZKILINÇ
Üye